
This is the **published version** of the bachelor thesis:

García Casco, Ariadna; Cañabate Pérez, Josep, dir. L'efecte doble vida de la dona magrebina a Catalunya. 2024. (Grau de Dret)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/303108>

under the terms of the license

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

TÍTOL: L'EFECTE DOBLE VIDA DE LA DONA MAGREBINA A CATALUNYA

AUTORA: ARIADNA GARCÍA CASCO

GRAU: DRET

TUTOR: JOSEP CAÑABATE PÉREZ

DATA DE LLIURAMENT: 11 DE MAIG DE 2024

AGRAÏMENTS

Aquest treball és molt especial i important per mi, ha sigut tot un repte del qual estic feliç amb la feina feta i amb els resultats fruitos d'aquesta.

Primerament, gràcies al meu tutor el Dr. Josep Cañabate per haver-me acompanyat i guiat en el procés, per donar-me l'empenta i els mètodes necessaris per a la realització del treball.

Agraïr també a totes les entrevistades que han format part d'aquest treball i han col·laborat, sense elles no hagués estat possible.

Gràcies a la Maria per haver-me ajudat i per fer-me veure que tot anirà bé i que si el nus està per algun motiu serà. Gràcies al Dalai per les hores dedicades, per les correccions i per les exigències, perquè quatre ulls veuen més que dos. Gràcies a l'Ian, per ser el meu suport essencial i haver estat al meu costat en tots els alts i baixos que he tingut, pels seus consells i per totes les emocions viscudes.

I finalment, gràcies a ma mare i a ma àvia per ser dos suports incondicionals sempre i pels ànims donats i haver-me fet veure puc amb això i més.

Gràcies de tot cor per la paciència.

RESUM I PARAULES CLAU

“L'efecte doble vida de la dona magrebina a Catalunya” té per finalitat analitzar i veure la situació actual de la dona migrant del Nord d'Àfrica a nivell sociojurídic amb l'objectiu de veure fins a quin punt malgrat estar en un context garantista de drets i de la igualtat entre gèneres continuen estant limitades per la religió islàmica i per la cultura del país del qual provenen.

Per a poder aconseguir l'objectiu, s'han dut a terme un total de divuit entrevistes: vuit a dones magrebines i deu a dones catalanes. Les dues entrevistes estan compostes per vint-i-sis preguntes que abasten temes de rellevància social i jurídica amb la finalitat, en el cas de les dones magrebines, de saber com duen a terme el seu dia a dia aquí juntament amb la influència de les seves pròpies cultures i creences, i en el cas de les dones catalanes, per a poder obtenir la perspectiva sobre la forma i estil de vida a Catalunya de les dones immigrants.

Amb les respostes donades a les qüestions que se'ls hi ha plantejat a les entrevistades s'ha pogut constatar que tot i que la religió les limiti, com a conseqüència del context favorable i garantista on es troben s'han vist afavorides i amb més llibertat d'actuació de la que gaudien.

Paraules clau: dones magrebines, entrevistades, dones catalanes, immigrants, no immigrants

ABSTRACT AND KEYWORDS

"The double life effect of Maghreb women in Catalonia" aims to analyse and see the current situation of migrant women from North Africa in society at a socio-legal level, in order to see to what extent, despite being in a context that guarantees rights and equality between genders, they are still limited by the Islamic religion and by the culture of the country from which they come.

In order to achieve the objective, a total of twenty interviews were carried out: ten with Maghrebi women and ten with Catalan women.

In order to achieve this objective, a total of eighteen interviews were carried out: eight with Maghrebi women and ten with Catalan women. The two interviews are made up of twenty-six questions that cover topics of social and legal relevance with the aim, in the case of the Maghrebi women, of finding out how they manage their daily lives here, together with the influence of their own cultures and beliefs, and in the case of the Catalan women, in order to obtain a perspective on the immigrant women's lifestyle in Catalonia.

With the answers given to the questions that the interviewees were asked, it was possible to confirm that, despite the fact that religion limits them, as a result of the favourable context and guarantees in which they find themselves, they have been favoured and have more freedom of action than they used to enjoy.

Keywords: Maghrebi women, interviewees, Catalan women, immigrant, non-immigrant

TAULA DE CONTINGUTS

1.- INTRODUCCIÓ.....	4
<u>1.1 Objectius</u>	5
<u>1.2 Metodologia</u>	6
1.2.1 Procés de creació de les entrevistes i els criteris seguits	6
1.2.2 Procés de realització del qüestionari	7
2.- ANÀLISI DE LES ENTREVISTES	11
<u>2.1 Societat i religió</u>	11
2.1.1 Conceptes generals	11
2.1.2. Discriminació, integració i vel	15
2.1.3 Relació entre l'home i la dona	23
2.1.4 Comunitats i mesquites	29
2.1.5 Cultura comuna	31
<u>2.2 Àmbit institucional</u>	33
2.2.1 Contacte de les dones immigrants en l'àmbit institucional i els tractes de favor	33
2.2.2 Sistema judicial i cos policial	35
2.2.3 Delictes	37
<u>2.3 Llengua i educació</u>	42
2.3.1 Comunicació	42
2.3.2 Alfabetització	45
3.- CONCLUSIÓ	47
4.- BIBLIOGRAFIA	50

1. INTRODUCCIÓ

El tema sobre el qual tracta aquest treball va sorgir per una assignatura cursada a la carrera de Dret anomenada “Sistemes Jurídics Contemporanis”, la qual ensenya el funcionament dels sistemes judicials arreu del món. Un dels objectius era analitzar i comparar els drets de les dones i de les minories en aquests sistemes i, arran d’aquí va aparèixer la idea del treball final de l’assignatura, basat en el moviment feminista originat a l’Iran a causa de la mort de Mahsa Amini donada per la repressió policial i judicial patida per no dur el vel de la manera exigida per la llei xaria¹.

Per la realització del treball va ser necessari informar-se prèviament sobre la religió islàmica i en una de les lectures efectuades estava escrit que *“el feminismo islámico tiene como objetivo recuperar la idea de la umma, o comunidad islámica concebida como un espacio compartido —compartido igualmente por mujeres y hombres— y como una comunidad global pluralista”* (Margot Badran, 2010)² fet que ens va portar a qüestionar-nos sobre si l’Alcorà està escrit de manera igualitària entre ambdós sexes o si bé consta una predominança de l’home vers la dona difícil de ser interpretada favorablement en perspectiva de gènere i sobre la realitat que viuen les dones musulmanes practicants d’aquesta religió en la comunitat autònoma d’un país aconfessional i promotor de la igualtat.

Així doncs, va néixer "L'efecte doble vida de la dona magrebina a Catalunya" el qual indaga sobre si les dones provinents del nord d'Àfrica han trobat un equilibri en la seva quotidianitat entre la cultura i religió islàmica i la cultura i pensament occidental.

La hipòtesi en la qual es fonamenta aquest treball és la següent: les dones magrebines tot i estar en un context garantista de drets i de la igualtat entre gèneres, continuen estant fortament limitades pel que s'ha establert en la seva cultura i religió islàmica.

Per comprovar-ho ha sigut necessària la participació de testimonis, així doncs divuit dones han sigut participants, deu dones no immigrants i vuit dones immigrants amb l’objectiu de veure el pensament i percepció d’unes vers la realitat de les altres, per poder contrastar i demostrar la veracitat de les respostes donades amb unes anotacions teòriques.

El factor valorat per la diversitat de dones ha sigut que tot i conviure en un mateix país, en una mateixa comunitat autònoma i inclòs en la mateixa ciutat o poble no és el mateix haver-hi nascut que haver-hi immigrat del país natal comportant així haver de començar de zero en un altre país amb totes les conseqüències que aquest canvi suposa personalment i socialment sobretot quan el país destí té uns valors i drets diferents, com és el cas del Marroc o d'Algèria i Espanya. Aquesta diferència que per alguns li pot semblar petita com un gra de sorra, per altres li semblarà gran com un desert.

¹ Podeu llegir la notícia en el següent enllaç <https://www.bbc.com/mundo/noticias-internacional-62999146>

² Badran, M. (2010). Feminismo islámico en marcha (pàg. 2)

La diferència principal entre aquests dos països és la religió, doncs al nord d'Àfrica concretament, la religió islàmica està present i és practicada per la gran part de la població mentre que Espanya, d'acord amb l'article 16 de la Constitució espanyola és un estat aconfessional on no és imposada cap religió en concret sinó que els habitants són lliures de practicar aquella amb la qual se sentin més identificats. Aquí la religió només serà un límit si un mateix o una mateixa se la imposa.

1.1 Objectius

L'objectiu d'aquest treball és veure fins a quin punt les dones magrebines estan limitades per la religió tot i no estar en un país islàmic, és per això que la manera en què se les ha fet participar és mitjançant entrevistes orientades a donar resposta a la hipòtesi amb el propòsit de conèixer la seva realitat en l'àmbit social i jurídic contrastada amb les dones catalanes, a les quals també s'ha entrevistat, sobre si creuen que les dones immigrants viuen una doble vida.

Es pretén veure en quins dels diferents àmbits les dones magrebines han tingut contacte i de quina manera han participat en aquests i com s'han sentit en fer-ho, ja que la religió estableix límits i pautes en la manera d'actuar. Pel que fa a les dones catalanes la finalitat que tenen és aportar una perspectiva exterior perquè no és el mateix viure-ho que veure-ho, per tant, és una altra manera de valorar la presència de les dones magrebines en la societat.

Per poder complir els objectius proposats s'han dut a terme divuit entrevistes sobre temes de societat i religió, l'àmbit institucional, la llengua i l'educació dels quals tractats de manera conjunta ens permet fer una idea general sobre la manera de viure de les dones magrebines a Catalunya. Per aquest motiu:

- En els temes de societat i religió les preguntes tracten sobre temes rellevants avui en dia com són la presència de comunitats musulmanes a Catalunya, la discriminació cap als immigrants i la integració d'aquests en la societat i dels prejudicis i estereotips difosos. Respecte a la dona, es fa referència a temes de vestimenta, comportament i de la relació vers l'home.
- En el referent a l'àmbit judicial aborda els temes dels ajuts, del contacte que han tingut i de l'opinió que tenen del sistema judicial i el cos policial d'aquí en comparació amb el marroquí o algerià i la diferència en la determinació dels fets considerats delictius.
- La comunicació i l'educació són temes de possibilitats i voluntat en el referent als estudis obligatoris i posteriors cursats i sobre la parla del castellà i català i el seu aprenentatge al respecte.

1.2 Metodologia

La metodologia es basa en una anàlisi sociojurídica desenvolupada mitjançant la realització d'un treball de camp que ofereix una recollida qualitativa de dades sobre en quina situació es troben les dones magrebines que han emigrat cap a Catalunya.

1.2.1 Procés de creació de les entrevistes i els criteris seguits

Per fer les entrevistes s'ha seleccionat dos perfils de dona:

- El primer perfil correspon a dones immigrants del nord d'Àfrica, concretament del Marroc o d'Algèria
- El segon perfil és de dones que hagin nascut i viscut tota la vida a Catalunya.

La delimitació territorial de les dones que s'ha establert és el Maresme, comarca de la província de Barcelona. El rang d'edat de les entrevistades oscil·la entre els vint anys i els seixanta-cinc.

Una vegada finalitzat el tipus de perfil de dona per entrevistar, el pas següent ha estat decidir com es durien a terme les entrevistes, les quals han sigut:

- De manera presencial, per poder veure en primera persona les gesticulacions i expressions facials i corporals segons les qüestions plantejades.
- De manera semidirigida perquè es poguessin explicar tant com els hi sorgís però sense vaiverejar.
- De manera anònima, això vol dir que l'única dada pública que s'ha fet constar és l'edat i l'ofici.

DONES IMMIGRANTS			DONES NO IMMIGRANTS		
Entrevistada 1	22 anys	Criminòloga	Entrevistada A	52 anys	Educadora canina
Entrevistada 2	48 anys	Mestressa de casa	Entrevistada B	45 anys	Administrativa
Entrevistada 3	24 anys	Pedagoga	Entrevistada C	59 anys	Professora de secundària
Entrevistada 4	42 anys	Mare i estudiant d'ESO	Entrevistada D	47 anys	Gestora
Entrevistada 5	32 anys	Estudiant de l'ESO	Entrevistada E	61 anys	Professora de primària
Entrevistada 6	21 anys	Estudiant de Dret	Entrevistada F	50 anys	Empresària
Entrevistada 7	51 anys	Professora d'àrab	Entrevistada G	33 anys	Esteticista
Entrevistada 8	56 anys	Sense estudis	Entrevistada H	37 anys	Notaria

			Entrevistada I	23 anys	Estudiant de Medicina
			Entrevistada J	21 anys	Estudiant de Dret

Taula 1. Mostra la denominació de les entrevistades, les edats i la professió. Elaboració pròpia

Els temes tractats a les entrevistes han sigut idèntics en ambdós casos: societat i religió, àmbit institucional, llengua i educació. Tot i que el contingut sigui equivalent s'ha considerat oportú realitzar dos models d'entrevistes amb diferents enfocaments.

1.2.2 Procés de realització del qüestionari

Les preguntes que componen els qüestionaris s'han plantejat partint dels temes establerts focalitzats donar resposta als objectius proposats.

La primera entrevista redactada ha sigut la corresponent a les dones immigrants, la qual està composta de vint-i-sis preguntes dividides depenent de l'àmbit objecte d'estudi.

ÀMBIT	ENTREVISTA A DONES IMMIGRANTS
Societat i religió Conceptes generals Relació entre l'home i la dona Discriminació, integració i vel	1. Quants anys fa que resideix aquí? Des d'on va venir? 2. Què li sembla la vida aquí? Ha notat moltes diferències en el canvi d'un lloc a un altre? Quines? 3. Quina creu que hauria de ser la relació entre l'home i la dona? Creu que la relació entre home i dona és igual aquí i al seu país? 4. Quines són les obligacions de l'home i la dona envers la família i a l'àmbit domèstic? Per vostè són les mateixes? 5. En la televisió, mireu les notícies? Quines? 6. Respecte a la dona, ha notat alguna diferència? Per exemple en la vestimenta, en el comportament...En el cas que hàgiu notat alguna diferència, canviariéu quelcom? Per què? 7. Ha patit discriminació per ser una dona immigrant?
Àmbit institucional Contacte i tractes de favor	8. Ha tingut contacte amb l'ajuntament o altres administracions? Si és així, ha tingut dificultats? 9. Vostè o algún familiar ha tingut algun contacte amb la justícia en el seu país? I aquí? Quines diferències veu? 10. Confia en la policia i la justícia del seu país? I en la d'aquí? Creu que hauria d'haver-hi una policia de la moral? 11. Troba diferències entre el que està mal fet al seu país, i pot ser un delictes, amb el que està mal fet aquí i és delictes?

Sistema judicial i cos policial Delictes	12. Si té un conflicte, o pensa que ha estat víctima d'un delicte, que faria? 13. Creu que pels immigrants, en certs delictes, hi hauria d'haver una regulació diferent de la pena en funció de la cultura de la qual vinguin? 14. Creu que els jutges tracten els conflictes d'igual manera per a tothom? I els advocats?
Societat i religió Discriminació, integració i vel	15. Ha patit algun cop discriminació per com va vestida o per portar el vel/hijab? 16. Què significa per vostè portar vel? 17. Sent que està integrada en la societat d'aquí?
Llengua i educació Comunicació Alfabetització	18. Va trobar dificultats a l'hora de comunicar-se o parlar en el seu dia a dia al principi? I ara? 19. Com ha après el català o el castellà? En el cas que estigui apuntada a una escola, quins han sigut els motius que l'han portat a apuntar-se? 20. Parlant d'educació, el sistema educatiu d'aquí és diferent del d'allà? En què? Quin li agrada més?
Societat i religió Discriminació, integració i vel Comunitats i mesquites	21. Creu que la societat d'aquí té estigmes o estereotips, és a dir, prejudicis, sobre la vostra cultura i religió? 22. Teniu una comunitat al lloc on residiu en la qual us ajudeu i conviu mútuament? En aquella comunitat hi ha algun Imam? 23. Sap si la gent de la comunitat demana consells a l'Imam? Creu que és un bon recurs quan es té algun problema? 24. Els ajuntaments del lloc on residiu, en el cas que hàgiu volgut celebrar el Ramadà en un espai públic que es pogués llogar o construir una mesquita, us han posat alguna traba a l'hora de fer-ho? 25. Va molt sovint a la mesquita? A banda de pregar, quines altres activitats fa a la mesquita?
Societat i religió Cultura comuna	26. Creu que tenen algun punt en comú la vostra cultura i la d'aquí?

Taula 2. Qüestionari de l'entrevista realitzada a dones immigrants. Elaboració pròpia

En tenir el mateix contingut ambdues entrevistes, l'entrevista a les dones immigrants ha servit com a guia per la de les dones no immigrants, resultant aquesta de la següent manera:

ÀMBIT	ENTREVISTA A DONES NO IMMIGRANTS
Societat i religió Conceptes generals Relació entre l'home i la dona Discriminació, integració i vel	1. Què pensa de la societat d'avui en dia? I de la seva diversitat? 2. Què li sembla que hi convisquin diferents cultures? Creu que és beneficiós? 3. A trets generals, què en sap de la cultura i de la religió islàmica? 4. Creu que aquesta cultura i tradició encaixa amb la societat? 5. Per la televisió o pel mòbil, s'informa de les notícies dels estats islàmics o només s'informa de les notícies d'aquí? 6. Creu que les dones i els homes al nord d'Àfrica gaudeixen dels mateixos drets? O creu que l'home gaudeix d'alguns que la dona no o a la inversa? 7. I aquí, creu que hem aconseguit la igualtat o que hi ha certs drets que un dels dos gèneres gaudeix però l'altre no? En el cas que consideri que no hi ha igualtat, li agradaria tenir-la? 8. Creu que les dones immigrants s'han adaptat/integrat? Per què ho creu i en quins motius/fets es basa? 9. Creu que les dones immigrants que tenen filles nascudes aquí, les "condicionen" en certa manera amb la cultura i religió del país del qual provenen? Creu que això les limita en el seu creixement a nivell psicològic o moral amb els altres nens i nenes que les rodegen?
Àmbit institucional Contacte i tractes de favor Sistema judicial i cos policial Delictes	10. Creu que l'àmbit institucional els hi dona un tracte de favor? 11. Què en penses del sistema judicial d'aquí? Creus que canvia molt amb el d'allà? Per quin motiu? 12. Creu que hi ha certs delictes que aquí estan considerats com a tal i que als països del nord d'Àfrica no? 13. Creu que determinats delictes, pels immigrants, s'haurien de regular diferent en base a la cultura d'on provenen? 14. Confia en la policia d'aquí? Creu que les dones immigrants hi confien? 15. En el tema de la immigració, creu que els jutges tracten els conflictes d'igual manera per a tothom? I els advocats? (És a dir,

	creu que els hi faciliten certs actes o creu que els hi fan com a tothom?)
Societat i religió Discriminació, integració i vel Comunitats i mesquites	16. En el cas que al vostre poble hi hagi mesquites i espais públics que es puguin llogar per celebrar el Ramadà, creu que l'ajuntament els hi ha posat traves perquè ho puguin tenir? O els hi ha adaptat el procés perquè sigui més fàcil? 17. Per quines raons creu que van a les mesquites? 18. Creu que tot i estant aquí han fet la seva pròpia comunitat? Creu que això els perjudica en alguna cosa? O els beneficia? I vostè, personalment, que en pensa? 19. Què li sembla que portin vel? Què representa o significa per vostè que el portin? 20. Canviariu quelcom de la seva vestimenta? Per quin motiu? 21. Creu que alguna vegada ha estereotipat o prejudicat a una dona només pel fet que portava vel? En cas afirmatiu, creu que això ha pogut afectar o influir d'alguna manera en la seva integració?
Llengua i educació Comunicació Alfabetització	22. Ha tingut algun problema a l'hora de comunicar-se amb elles? En quin idioma acostuma a fer-ho? 23. Creu que s'esforcen per aprendre correctament l'idioma? Per què? 24. En l'àmbit domèstic, creu que es reparteixen les tasques de manera equitativa? 25. En l'àmbit educatiu, quines diferències creu que pot haver-hi entre les escoles d'aquí i les escoles del nord d'Àfrica (del Marroc, per exemple)?
Societat i religió Cultura comuna	26. Creu que les dues cultures comparteixen o tenen punts en comú? Quins?

Taula 3. Qüestionari de l'entrevista realitzada a dones no immigrants. Elaboració pròpia

2. ANÀLISI DE LES ENTREVISTES

L'anàlisi de les entrevistes es realitzarà seguint els àmbits i apartats establerts. Les entrevistes han sigut fetes tant català com en castellà i les respostes estan en primera persona, exceptuant l'entrevistada 8, amb la qual vam necessitar traductora i, per tant, les respostes estan en tercera persona.

Cal remarcar abans de començar, que per les anotacions teòriques s'ha consultat articles doctrinals, lleis, hadits i l'Alcorà i que respecte al marc pràctic, les respostes citades de les entrevistes són reproduccions escrites fidedignes del que les entrevistades van verbalitzar.

Totes les correccions efectuades al treball són imparcials i neutres.

2.1 Societat i religió

Societat i religió són dos punts diferents però entrelligats. La promoció de la diversitat i l'expansió de les opcions culturals de la gent són els valors de la nova laïcitat intercultural, que a positiu, significa fomentar la llibertat cultural i la capacitat d'escollir el propi mode de vida (Joaquín García Roca, 2005).

2.1.1 Conceptes generals

Les entrevistes han sigut iniciades amb preguntes introductòries per veure el coneixement general del qual gaudeixen i les opinions personals que tenen al respecte. Respecte a la societat d'avui en dia i la seva diversitat, les opinions al respecte són diverses. Algunes dones pensen que la diversitat des del respecte està bé, ja que aporta riquesa i aprenentatge a la societat mentre que d'altres creuen que perquè puguin conviure les dues cultures cal que la societat avanci.

“Pues que está bien que vamos hacia la convivencia porque realmente vamos avanzando y la vida, pues nos vamos juntando todas las razas y culturas, pero que sobre todo tiene que haber respeto, tolerancia de todas las partes. No tenemos que imponer cómo actuar ningún tipo de raza o de cultura.” (Entrevistada B)

“Penso que encara ens queda molt per avançar, per arribar a un punt en què puguem conviure tots junts sense conflictes. Volem, però crec que no ens deixa avançar per molts temes de racisme [...] el tant per cent més elevat sempre el posem al mateix sac, pagant justos per pecadors.” (Entrevistada G)

“Jo penso que justament estem en uns temps que el fet que hi hagi tanta gent diferent de nosaltres, tant com a persones com a individus, fa que siguem més cultes i que tinguem més com diversitat, més aprenentatge de tot el que ens envolta.” (Entrevistada I)

Les dades recollides per l'Institut d'Estadística de Catalunya a 1 de gener de 2023 mostra que la població total de Catalunya és de 7.901.963 dels quals 1.361.98 són estrangers i la majoria provenen del Marroc³, de Romania, d'Itàlia, de Colòmbia i de la Xina.

Que hi hagi població estrangera implica que hi ha una convivència entre diversitat de cultures i de creences, i sobre això, cadascuna ho veu des d'una perspectiva diferent.

“Tu vens de fora, has d'adaptar-te a la cultura que et trobes en el país al qual has emigrat? És una manera de respectar la cultura. Jo penso que sí, sense perdre la teva identitat, és a dir, adaptar-te a la cultura, al país que tu vas, és un respecte del que et trobes. [...] Seria una combinació i seria una entesa entre les dues cultures.” (Entrevistada A)

“Beneficioso, beneficioso no es, pero es que vamos hacia ello porque con los medios de transporte, antes la gente no viajaba tanto y cambiaba tanto de país o así, pero ahora sí. Sí que es verdad que hay culturas, que son muy distintas a las del país de origen, entonces, esas culturas que vienen de fuera tendrían que respetar un poco e intentar adaptarse dentro de lo posible, respetar las normas de esa cultura donde ellos están invadiendo” (Entrevistada B)

“Sempre que una no ofegui a l'altra. Però també això ha passat al llarg de la història. [...] Doncs és com llei de vida. És que és així, vull dir hi ha moltes cultures que s'uneixen i llavors doncs es van fonent i es converteixen en una altra, no? Seria com enriquidor, però també, tu que formes part d'una de les cultures, a vegades dol” (Entrevistada E)

Si ens centrem en la cultura i religió islàmica, el coneixement de la majoria de les entrevistades prové dels mitjans de comunicació i del que han escoltat dir a la gent però en cap cas per recerca pròpia.

“El que et venen és les guerres sempre a nivell de religió, és tot el negatiu el que tu veus, el que et van donant per la televisió, de la informació, de les notícies.” (Entrevistada A)

“Així a primera vista pels fanatismes i tot això tots tenim com una idea predeterminada però si t'ho expliquen bé no és això. Jo tinc la sort de conèixer una versió per exemple de l'islam molt maca amb gent que segueix aquesta religió i que és una bellíssima persona [...] però també veig l'altra faceta, he patit l'altre faceta i llavors sembla com estrany que es regeixin els dos per la mateixa religió perquè dius com pot ser si aquesta persona és de la mateixa religió com és que aquesta l'interpreta d'una manera i aquesta l'interpreta d'una altra.” (Entrevistada F)

“Generalment, el que sé és que és una religió monoteista, que només creuen en un déu i que és molt important també la figura del seu profeta, vull dir el déu Al·là i el seu profeta

³ Els estrangers provinents del nord d'Àfrica són un total de 247.040 persones, les quals representen un 18,14% sobre el total d'estrangers. Del Marroc prové un 17,18% del total de la població estrangera (extret d'IDESCAT).

Mahoma i que les ensenyances que tenen, bé, la seva religió es basa en les ensenyances del seu llibre sagrat, que és el... l'Alcorà, i llavors altres coses com, per exemple, que un mes a l'any han de fer durant el Ramadà, en el període de dejú, que hi ha diferents com principis que han de seguir per practicar la religió, com d'ajudar-se els uns als altres i de diferents principis així que defensen la religió.” (Entrevistada J)

A partir d'aquests “coneixements generals” han estat donades les respostes sobre si creuen que aquesta cultura i religió encaixa amb la societat actual.

“Hay ciertos choques, es normal y lógico lo que pasa que hay culturas sudamericanas, por ejemplo, que son, vamos a otro nivel, que vamos ya a armas, son mucho peores que la islámica, lo que pasa es que la islámica, con que llevan el velo sobre todo, pues se distingue muy rápidamente. [...] Supongo que los islámicos piden sus mezquitas, piden sus derechos, piden, piden, piden, en cambio los chinos o los sudamericanos no piden tanto.” (Entrevistada B)

“No, encara no. Bé, però jo crec que encara els visualitzem tots de la mateixa manera, no? Que són molt masclistes, assassins, sempre els englobem en aquest aspecte i això jo crec que és el que no ens deixa veure que hi ha gent més enllà...” (Entrevistada G)

“Jo crec que sí que poden encaixar, tot i que hi ha coses que potser són una mica diferents del que normalment coneixem. Hi ha algunes coses que crec que no encaixen, la preeminència que té l'home amb aquestes religions, ho importen aquí i hi ha coses que potser no acaben de ser compatibles amb els nostres valors o inclús amb les nostres lleis, per exemple.” (Entrevistada H)

La majoria de les dones immigrants fa més de vint anys que resideixen aquí i van venir des d'Algèria, del Marroc, el Rif i del Nador. N'hi ha dues entrevistades que són nascudes aquí i una que va venir quan només tenia sis mesos de vida, però els progenitors d'aquestes tres dones provenen dels països esmentats.

Tot i que hagin estat englobades totes sota la concepció d'immigrants cal tenir present que són de segona generació encara que realment, a l'haver nascut aquí, són catalanes i/o espanyoles però per conceptualitzar i diferenciar i en ser la majoria dones immigrants se'ls ha atorgat a totes la mateixa denominació.

Totes les entrevistades han notat una diferència entre la vida que duïen al país d'origen i la vida que es van trobar quan van arribar aquí. En el cas de les dones nascudes aquí, a l'haver viatjat al país d'origen dels seus progenitors i on elles senten que hi ha part de les seves arrels també han notat diferències.

Moltes de dones entrevistades ja tenien formada la seva vida, però per motius personals els quals no han sigut qüestionats, ho van deixar tot per començar des de zero a un nou estat. Per cap d'elles ha resultat procés fàcil.

“El primer año sí fue fuerte, porque yo estoy joven, 21 años no sabía la lengua, no sabía nada.” (Entrevistada 2)

“Vine con el marido aquí no para estudiar, no estaba bien pero como ha pasado 28 años tengo familia tengo hijos grandes, ahora me siento bien, vivir aquí mejor que allí, bueno aquí me siento mucha más seguridad que en Marruecos. [...] el nivel de la vida para mí es igual allí que aquí, pero me siento que estoy acostumbrada aquí a las costumbres, salgo cuando quiero allí no puede salir por la noche por ejemplo bueno me siento que este es como mi tierra, mi segunda tierra me entiendes mi original allí pero ahora no puedo vivir, me voy a Marruecos pero no puedo pasar más de dos semanas antes al principio cuando vine aquí siempre pasó las vacaciones desde el principio hasta el final dos meses y medio pero ahora no, no puedo aguantar más de dos semanas solamente me voy para ver la familia y luego me vengo aquí” (Entrevistada 7)

“La vida li sembla molt bé aquí. Sí que és veritat que va trobar moltes dificultats quan va emigrar per primer cop, comenta que va estar com un any per poder-se adaptar perquè no sabia res de l'idioma, no tenia gent de la seva comunitat.” (Entrevistada 8)

L'augment de població immigrant exigeix a qualsevol societat receptora un esforç d'adaptació mitjançant canvis polítics, econòmics, estructurals, culturals i/o educatius. Però no s'ha d'oblidar la tasca adaptativa (incloent-hi canvis psicològics implícits) de l'immigrant, que s'enfronta a una situació nova, a vegades traumàtica i/o estressant. Com indiquen Moya & Puertas (2008), tot el procés migratori suposa posar en contacte almenys dues cultures o subcultures diferents, el que es coneix com a “aculturació”⁴. En aquest procés poden distingir-se dos nivells: grupal (canvis en l'àrea política, demogràfica, educativa, etc.) i individual (o “aculturació psicològica”, referida als canvis psicològics que ocorren en els individus com a resultat de l'aculturació) (Mª Luisa Avargues Navarro, Mª Carmen Orellana Ramírez, 2008).⁵

Respecte a si estan informades de l'actualitat, la pregunta s'ha fet amb la finalitat d'indagar sobre quins canals utilitzen per estar al dia i de quins països ho fan, si ho fan d'un en concret, de cap, si escolten les notícies en general, si no volen saber res del que succeeix arreu del món... Majoritàriament no s'informen sinó que llegeixen i escolten allò que veuen per les xarxes socials

⁴ El DIEC defineix aculturació com “Procés de canvi cultural, resultat del contacte entre cultures diferents.”

⁵ Avargues Navarro, M. L., & Orellana Ramírez, M. (2008). Diez referencias destacadas acerca de la inmigración: abordaje desde la Psicología Clínica y de la Salud. *Anuario de psicología clínica y de la salud*, 4, 33-44.

independentment d'on sigui la notícia. No obstant això, hi ha dones que escolten la ràdio i llegeixen els diaris per informar-se tant de l'actualitat del lloc on viuen com del món.

Diverses teories de la comunicació demostren que les notícies no reflecteixen simplement la realitat, la creen. Els mitjans d'informació són una font primària, encara que no única, de les imatges del món que tenim en les nostres ments i per la seva construcció recorren a l'ús d'estereotips. Es pot dir que són els mitjans els que dibuixen les imatges que ens fem sobre el món i que conformen el “pseudoentorn” que es troba entre l'entorn real i els individus a través dels quals percebem la realitat. (C. Calvo Barbero, P. Sánchez-García et al. 2018)

Un cas paradigmàtic es va produir el juliol del 2016 a *Twitter*, actualment anomenat “X”, amb la suspensió temporal de Milo Yiannopoulos, particip del moviment *alt-right*⁶ als Estats Units, per liderar l'assetjament misogin i racista a l'actriu afroamericana Leslie Jones. El caràcter mediàtic de Milo, i el fet que tingués 300.000 seguidors a Twitter, va convertir el cas en un debat sobre la llibertat d'expressió (Alex Cabo Isasi y Ana García Juanatey, 2016).⁷

2.1.2 Discriminació, integració i vel

Les enquestes d'opinió pública en el nostre continent mostren cada vegada més temor i antagonisme cap als musulmans europeus vists com una amenaça per a les entitats nacionals, per la seguretat interna i pel teixit social. Al mateix temps, els musulmans estan convençuts que els europeus rebutgen la seva presència i denigren i ridiculitzen la seva religió. Aquesta incomprensió és preocupant, per què encoratja una perillosa islamofòbia, per una part, i la radicalització d'algunes conductes, per l'altre (Bichara Khader 2015).

No totes les dones catalanes creuen que les dones immigrants estiguin integrades mentre que totes les dones immigrants si ho senten.

“Hi ha molt poquetes dones que s'hagin adaptat, i les que han volgut adaptar-se, i han volgut obrir la seva ment, han hagut de tallar amb la seva família.” (Entrevistada A)

“Deixes allà el teu cor, per tant, si deixes allà el teu cor, també moltes coses les vols mantenir per no perdre aquestes arrels. [...] Dir que tothom s'ha integrat, no ho crec i que ningú s'ha integrat, tampoc” (Entrevistada E)

“Hi ha de tot perquè hi ha dones que porto veient-les tota la vida i et sorprenen... A veure, jo, per exemple, en el meu lloc de treball, de vegades veig dones que les he vist tota la vida i t'apropes a elles i potser porten 15 anys aquí i encara no saben ni parlar el meu llenguatge. I

⁶ *Alt-right* és el nom utilitzat per denominar al conjunt de persones amb una ideologia comuna que defensen a Donald Trump per internet.

⁷ Podeu consultar la notícia a l'enllaç següent: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-36842710>

dius, ostres si porten aquí tota la vida. Llavors, això jo no crec que això sigui adaptar-se.”
(Entrevistada F)

“Jo crec que sí, que s'han integrat més que res perquè continuen fent el que feien en el seu país i no crec que sigui alguna cosa diferent del que fem nosaltres aquí.” (Entrevistada H)

En contrast les dones immigrants han expressat que senten que aquí hi ha certs actes (com per exemple el vermut” els quals han de fer perquè consideri la gent d'aquí que estan integrades. També senten que encara la seva participació i imatge en la societat ens xoca.

“Jo crec que a vegades integrar-se no és [...] per exemple vinc del Marroc, jo ja no soc marroquí, jo deixo la meua cultura enrere, no és tant com “desarraigar-te” de les coses que potser no comparteixes amb aquesta nova societat en la qual t'integres, sinó intentar com trobar aquesta compatibilitat entre una cosa i l'altra i al final és això [...] entenc que per exemple a nivell religiós hi ha coses que potser no pots fer, però també això com compartir espais jo crec que compartir espais és molt important perquè al final no podem estar en el segle XXI en un país democràtic encara hi hagi segregació” (Entrevistada 6)

“Considera és que ha vingut aquí i ha fet com tot un treball amb els seus fills prioritàriament, que és donar-los l'educació possible, fer-los sentir que el món que existeix exterior també forma part d'ells, i això li ha fet molt feliç, sent que aquesta integració sí que està, ella ha vingut aquí i s'ha adaptat als dos costums.” (Entrevistada 8)

Sobre la qüestió si les filles d'aquestes dones immigrants s'han pogut veure condicionades en estar vivint entre dues realitats, no totes ho han tingut del tot clar doncs moltes s'han decantat pel sí mentre que d'altres consideren que és un tema amb molt de matis i que tot dependrà de l'entorn i de la família de la qual es tracti.

“Sempre generalitzem, perquè cada persona és un món, però generalitzant, sí, perquè a més, aquest tinc un cas d'una noia d'aquí que anava a fer neteges a casa d'una amiga, que ella no portava vel, era molt oberta de ment, i sempre deia el mateix quan la veies pel carrer amb el vel, i deia, és que està aquí la meua mare que ha vingut del Marroc a visitar-nos.”
(Entrevistada A)

“Això és la realitat de tot immigrant nascut d'una família amb tradicions, però en un país diferent. Ells o elles tenen una doble personalitat, fins al punt que hi ha vegades que no se senten, aquí són estrangers, però allà també són estrangers, no són ni d'aquí ni d'allà. Això es veu d'una manera més contundent durant l'adolescència” (Entrevistada C)

“O sigui, moltes vegades un aprèn més pel que fas, si dius, no peguis a les nenes i jo pego a la meva parella, estic ensenyant una cosa i no me n'estic adonant. Doncs jo crec que sí per això, perquè hi ha tot un aprenentatge fet per aquestes mares que l'estan ensenyant, o sigui quan la mare es posa a la cuina a cuinar per tota la família i entén que el marit no ha d'entrar a la cuina, no ho està fent voluntàriament d'ensenyar això, però és el que està vivint la nena. Indirectament, sí que ho està fent, però no és perquè la mare ho vulgui.” (Entrevistada E)

Una de les entrevistades immigrants va dir que *“Cuando te inculcan algo de pequeña, cuando creces y tienes la mínima duda cuesta y duele mucho, es un choque y muchos miedos.”* (Entrevistada 5)

Pel que fa a la vestimenta, la majoria de les dones han dit que elles només canviarien que les dones magrebines poguessin escollir lliurement quina roba portar sense condicionants, exceptuant una entrevistada que ha dit que ella prohibiria l'ús del burca⁸.

“És que també canviaria vestimenta dels adolescents. Bé, és que crec que abans d'arribar aquí, això superficial, hi ha altres coses més profundes que hauríem d'analitzar i veure com canviem i llavors la vestimenta arribaria tota sola” (Entrevistada C)

“Yo creo que deberían tener ellas el criterio y el suficiente poder como mujeres para vestirse com quieran sin tener que ir en manga larga en verano por no enseñar más de lo que ellos consideran que es pecado” (Entrevistada D)

“Bé, a mi, les que porten el burca i que només se'ls hi veu els ulls jo això sí que no els hi deixaria portar” (Entrevistada H)

Les dones magrebines sobre el comportament i la vestimenta utilitzada entre els dos països han tingut opinions diverses doncs algunes han dit que sí que n'hi ha, altres que no hi havia i d'altres que és igual aquí que allà.

“En quant a comportament allà les dones, quan és en públic, són més tranquil·les, reservades, no parlen tant, quan fan ja reunions privades és una altra cosa, parlen entre elles, riuen, ballen, el que sigui. En canvi aquí, la dona, tant en privat com en públic, la seva actitud és la mateixa: oberta, riu, parla, etc.” (Entrevistada 1)

“La religió dicta una vestimenta tant com la dona com a l'home. Les dones es posen el hijab per identificar-se i els homes també tenen un hijab per ells. El que passa és que, clar, els homes és com la cultura o el patriarcat en el que vivim fa que ells utilitzin del que ells considerin, no?” (Entrevistada 3)

⁸ El DIEC defineix burca com “vestit amb què algunes dones de certs països de tradició islàmica es cobreixen completament el cap i el cos i que disposa d'una reixeta o d'una obertura a l'altura dels ulls per a veure-hi.”

“Jo també sento aquí al final aquí com amb el feminisme hem lluitat molt pel fet que les dones no som com aquestes persones recatadites, super mones que parlem super bé sino que al final tenim el mateix dret de ser “lo garrules” com és un home. Al Marroc hi ha com més aquesta pressió, jo ho he sentit molt a casa meva també “no es que tu eres mujer”, llavors vol dir que hi ha moltes coses el passar-s’ho bé per exemple, el anar pel carrer cridant o coses d’aquestes t’has d’oblidar automàticament, [...] són coses que estan reservades per homes” (Entrevistada 6)

L’Alcorà estableix: *“¡Oh, Profeta! Di a tus esposas, a tus hijas y a las mujeres de los creyentes, que deben llevar, sobre ellas, con holgura, parte de sus vestimentas externas. Esto es más conveniente para que sean así reconocidas y no molestadas.”. (33:60)* i també *“Y di a las mujeres creyentes que recaten su mirada y protejan sus partes privadas, y no muestren su belleza y sus adornos, excepto lo que sea visible de ellos, y coloquen sus velos sobre sus pechos, y no muestren su belleza y sus ornamentos más que a sus maridos, o a sus padres [...] Y que no caminen de manera que pueda mostrarse lo que ocultan de su belleza..”* (Al-Nur 24:32)

L’*awrah* significa les parts íntimes que s’han de cobrir obligatòriament. S’ha acordat entre juristes sobre la base de l’Alcorà i Sunnah que *‘awrah* per a la dona està definit com tot el cos excepte la cara i les mans⁹. Per l’home, el *‘awrah* es defineix com l’àrea entre el melic i els genolls. Així mateix, la vestimenta de la dona no pot semblar masculina i a l’inversa ja que, Ibn ‘Abbas (un Profeta) va narrar que *“El Profeta va maleir els homes que actuen com dones i les dones que actuen com a homes”*. Un altre Profeta (Ibn Maajah, 3640) va dir *“Aquests dos [or i seda] estan prohibits per als mascles de la meva ummah i permesos per a les dones”*.

Pel que fa al comportament, Imam Hasan ‘Asakari (Profeta) va establir que *“La persona que té la pietat en el seu caràcter, el perdó és part de la seva naturalesa i la paciència és el seu hàbit, augmentaran els seus amics i triomfaran sobre els seus enemics”*.

La pregunta sobre que els sembla a les dones no immigrants que les magrebines portin vel o *hijab* totes menys una han respost que els sembla bé sempre que el portin per elles mateixes i no obligades pel marit. En canvi, les dones immigrants no han negat que certes dones el poden portar per obligació, però que per regla general, el vel és el seu símbol distintiu que permet identificar-les i estar més connectades amb Al·là.

“A mi no em molesta que portin vel, el que em molesta és que una dona no pugui decidir si el vol portar o no. Aquí vindria la meva altra reflexió, que és dir, quan una dona et diu, és que

⁹ Un hadit sobre la dona del Profeta relata que quan Mahoma va anar a visitar-la, va veure a la seva cunyada Assma fent una oració en un vestit que no ocultava prou la figura del seu cos, pel que va dir: *“Assma, después de la pubertad, nada del cuerpo femenino debe mostrarse excepto la cara y las manos”*.

jo el porto perquè vull, fins a quin punt realment ets lliure o estàs condicionada?”
(Entrevistada A)

“Para mi representa una sumisión según ellas es porque lo hacen libremente pero yo creo que es una sumisión a la religión, al marido” (Entrevistada D)

“A mi la veritat que m'és igual, no m'importa. M'importa en el moment en què les obliguen i en què quan tu vas als seus països, ells t'obliguen, o sigui a mi que el portin m'és igual perquè podria ser com un complement, jo me'l podria posar perfectament.” (Entrevistada G)

“Per mi, bé és una cosa més aviat neutra perquè considero que al final cadascú pot fer el que consideri i pel que sé el que representa és una mica la privacitat de les dones de sentir-se com protegides i demostrar la seva creença en el seu Déu.” (Entrevistada J)

En comparació amb algunes de les respostes donades per les dones magrebines:

“Respeto a Alá, es una voluntad según qué familia te enseña, yo por ejemplo, mi hija me dice, mamá, ¿pasa algo si yo quiero ponerme el velo? Digo, yo no te voy a decir que te lo pongas. Mira, mi padre me decía, tú no te piensas poner el velo, digo lo pondré cuando yo quiera no cuando tú me lo digas, papá.” (Entrevistada 4)

“El vel és una identificació cap a la dona musulmana. És com que tu t'estàs identificant amb l'islam, [...] quan la gent et diu estic sotmesa no estàs sotmesa a cap home, sinó que estàs sotmesa a Al·là, és el teu creador, és la persona que t'ha portat aquí a la vida. [...] Primer com a dona, què se t'identifica que ets dona musulmana. [...] després, el vel també et fa com una barrera amb l'exterior; no és el mateix com es tracta una dona amb vel que amb pèl. I a més vull dir que, per exemple, la relació que pot tenir algun home cap a tu, per exemple, si portes el vel, és com una mica, que l'assetjament està en tot arreu, i te'l faran amb vel o sense vel però, sí que és veritat que l'assetjament amb vel, de vegades, és com que et fa aquesta protecció, perquè jo ho he viscut una mica, sembla que quan vagis amb passes una mica desapercebuda” (Entrevistada 3)

“El símbol que més recorda quan se'l va posar és quan va emigrar cap aquí. No ho veu com una obligació, sinó com una educació” (Entrevistada 8)

Actualment, la seva utilització correspon sovint a conviccions personals d'indole ètica, ja que està prescrit a l'Alcorà, de manera que pels qui el vesteixen no representa un acte de submissió als homes, sinó una expressió voluntària de la seva fe i la seva submissió a Déu (Djaouida Moualhi, 2000).

Per a moltes dones, i sobretot per a moltes dones familiaritzades amb el feminisme, el mocador, cobrir-se el cap, està associat a altres èpoques de la història de la lluita per l'emancipació. És difícil

que el mocador sigui vist com una altra cosa que com un mitjà de control del pare, de les famílies. En definitiva, com un mitjà de control de la mobilitat espacial i de la sexualitat. Per a la societat en general, simplement és la imatge més ajustada dels musulmans, és el que de manera evident distingeix les dones musulmanes de la resta, sense els problemes que porta el reconeixement d'un fenotip concret, ja que pot variar enormement (Laura Mijares i Ángeles Ramírez, 2008).

Natalia Andújar, una docent i activista social ha conclòs que les principals víctimes de les agressions islamòfobes són les dones, i especialment, quan aquestes porten el vel identificant-se públicament com musulmanes¹⁰, tant és així que en l'estadística obtinguda per l'Associació Marroquina per la Integració dels Immigrants s'ha comprovat que una de cada quatre agressions que pateix una dona musulmana a Espanya és per causa del vel.

La majoria de les dones magrebines han respost que sí que han patit discriminació per portar el vel i han explicat situacions en les quals l'han viscut com per exemple insults i escopinades juntament amb mirades de rebuig en el transport públic. Les entrevistades que han dit que no l'han patit han afegit que o bé perquè no surten gaire al carrer, només s'ajunten amb gent de la seva comunitat o bé només han rebut mirades.

“Sí, totalment jo no porto vel, però per un treball de la universitat, durant un dia vaig portar el vel, allà vaig veure totes les discriminacions sobretot en el tren, en el tren es pot notar una discriminació increïble de tothom [...] llavors quan no porto el vel però, vaig amb algú que sí que el porta el mateix” (Entrevistada 1)

“Sé que com a dona musulmana acabaré algun dia portant-lo, però sí que és veritat que a mi el trauma que jo tinc de no posar-me'l potser és la discriminació que puc rebre, ja, primer de part propera. De ser una persona dona, una persona forta, en poder superar aquests comentaris perquè són les que dius, i per què te l'has posat? Te l'has posat per un home? Jo penso sempre sembla que tot envolta en els homes, què passa? On està la decisió de la dona? [...] Jo no negaré que hi hagi homes a la societat on imposen això a les seves parelles o a les seves filles, i tant, n'hi ha molts.” (Entrevistada 3)

“No, solamente miradas. Y lo que quiero decir es que la gente aquí piensa que la gente que lleva velo es retrasada, esto me da pena. Toda la gente aquí, cuando te vas al cole o a una oficina o así, la gente que lleva el velo entonces es retrasada, la gente que no conoce el idioma es retrasada. Pero puede que sabe muchos idiomas que no es el castellano,” (Entrevistada 7)

¹⁰ Asociación Marroquí para la integración de Inmigrantes. “La situación de las mujeres musulmanas en España. Debates actuales, experiencias diversas y mediatización del uso del velo”. Pàgina 13. <https://www.observatorioislamofobia.org/wp-content/uploads/2022/03/Mujeres-Musulmanas-en-Espa%C3%B1a.pdf>

La majoria de les dones no immigrants han respost que elles no han discriminat o prejudicat, o com a mínim no de manera voluntària, a dones que portaven el vel. No obstant això, hi ha dones que han dit que si han prejudicat, però perquè és un fet innat inculcat en la societat d'avui en dia.

“Seguramente. No, voluntaria no, pero seguramente involuntaria pues ya la encajas en en ciertos... que igual si la conocieras, verías que es una persona como mucho más abierta, mucho más culta y la ves como encajada allí en su cultura.” (Entrevistada B)

“Evidentment. És que vivim en una societat que ens ha ensenyat a fer això. O sigui, jo perquè he anat creixent i he anat veient i he anat coneixent gent i m'han parlat d'això, però no, evidentment, sobretot quan era més petita. A més, és que jo me'n recordo que teníem una companya a classe que és que li fèiem la vida impossible pobreta, llavors, doncs sí, evidentment he prejudicat, l'únic que està “guai” també poder obrir els ulls i veure que lleig el que he estat fent, per què ho he hagut de fer, anem a fer un canvi, no vull tractar d'aquesta manera. Però sí, al llarg de la meua vida he prejudicat i és que estic segura que continuaré prejudicant perquè és que és impossible, vivim en una societat que ens ha ensenyat a fer això. Espero a poc a poc anar-ho canviant i que es vagi canviant, però sí que és veritat que costa” (Entrevistada I)

L'informe sobre la intolerància i la discriminació cap als musulmans del Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions amb la participació de l'Observatori Espanyol del Racisme i la Xenofòbia del 2019 afirma que els autors de la gran majoria d'atacs islamòfobs són persones o col·lectius pertanyents a l'extrema dreta. Així mateix, aquest estudi també confirma que Catalunya és una de les comunitats autònomes on més incidents islamofòbics hi ha¹¹.

Un exemple d'un cas d'islamofòbia recent és el de la Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Madrid de data del 10 d'octubre de 2023¹² en el qual tracta sobre una manifestació que va haver-hi de part de “Hogar Social Madrid” davant d'una mesquita amb motiu dels atemptats produïts a Brussel·les¹³. A la sentència el Ministeri Fiscal raona que *“la conducta desplegada [...] constituye verdaderamente un delito de odio, pues ocasiona un ataque al bien jurídico protegido, mostrando intolerancia, rechazo, basado en los prejuicios o animadversión contra quienes profesan el Islam. Dado que el tipo penal castiga el fomento, la promoción o la incitación al odio, hemos de entender comprendida la provocación. Los hechos se cometieron en un lugar visible y público y luego se ampliaron a través de un comunicado leído en una cadena de televisión. También se publicaron en*

¹¹ Podeu consultar l'informe en l'enllaç següent:

https://www.inclusion.gob.es/oberaxe/ficheros/documentos/OB1-MUSULMANES_acc2.pdf (p.8 y 9)

¹² STSJ M 11443/2023 - ECLI:ES:TSJM:2023:11443 (ID Cendoj: 28079310012023100410)

<https://www.poderjudicial.es/search/AN/openDocument/51c6f9e86712e4faa0a8778d75e36f0d/20231117>

¹³ Els fets ocorreguts a Brussel·les els podeu consultar en l'enllaç següent

<https://www.bbc.com/mundo/articles/cg60nw59r2no>

perfiles de redes sociales las imágenes bajo el título "hace un momento contra el terrorismo islámico", constituint així una conducta amb components clarament islamòfobics.

En el cas de les entrevistades magrebines, cinc de les vuit dones han afirmat patir discriminació i han explicat algunes vivències mentre que les dues restants no l'han patit perquè una d'elles no participa en l'àmbit social i l'altre perquè tot i en el seu moment haver seguit la religió islàmica, en venir aquí i casar-se amb un home català va començar a qüestionar-se la seva vida i creences i va decidir deixar de banda aquelles les quals no li aportaven.

“Sí, totalment. En l'escola, laboralment, i també en llocs públics, sobretot quan estic amb la meva mare, en llocs públics. Bé, a l'escola, per exemple els companys de classe no et volen tocar, perquè li fa fàstic o laboralment quan veuen el teu nom, o a l'entrevista miren si tens trets d'immigrant o no i si tens trets molt exagerats, per dir-ho d'alguna manera, no passes l'entrevista.” (Entrevistada 1)

“És com que al final jo personalment he arribat aquest punt sa que em sento dels dos llocs i ser conscient que soc dels dos llocs [.....] m'he trobat molts cops que hi ha gent que és com no és que “tu no eres de aquí eres de allí” per exemple m'ha passat molt de dir no és que jo em considero de... i abans d'acabar “no, tu eres española”, però t'ho diuen “como si fuera un cumplido como yo ya te considero español, a mí no me tienes que decir que tú eres de Marruecos porque tú eres español”, i és com a veure sí però, no puc negar tampoc que soc del Marroc” (Entrevistada 6)

Existeix un enfocament que considera els estereotips com a part d'un coneixement equivocat de la realitat, mentre que altres enfocaments proposen que els processos de producció d'estereotips són realment un fenomen habitual i normal en l'activitat cognitiva. Un mecanisme inserit en un context social i cultural, així com en la relació entre els grups i que, per tant, és flexible i depenent de les relacions que s'estableixin entre els grups (Antonio Alaminos, 2012).

Les vuit entrevistades magrebines han dit que consideren que les dones catalanes si tenen estereotips sobre la cultura i religió islàmica es refereix.

“Diu que per exemple els prejudicis el que ha escoltat més ha sigut més el tema del vel o hijab que és com sempre el relacionen cap a una figura masculina quan realment ella diu jo utilitzo el hijab perquè crec en aquesta religió. [...] I després diu que sembla que la gent se sorprèn molt que si tu mires a tota la gent musulmana, doncs veuràs que hi haurà gent musulmana que portarà el vel, hi haurà gent que no portarà el vel hi haurà gent que potser peca o si fa altres coses que potser no estan permeses en l'islam i tal, i diu que després això crea una mica de confusió” (Entrevistada 8)

“El tema de la virginitat, això també és un estereotip que, per desgràcia, encara segueix i és quan, per exemple [...] es fa una prova la primera nit de boda on la dona es dessagna, només es fa la dona, a l'home no, i penses primera, és un dels pecats més grans que pots fer a l'Islam, que és qüestionar la virginitat a una dona i no a l'home¹⁴, [...] tu en el moment que iniciés un matrimoni amb algú, el que tu hagis fet en un passat no tens per què qüestionar-ho a ningú. [...] El tema de les tasques domèstiques, no? Que només les tasques domèstiques siguin per la dona, quan jo penso o sigui en quin moment [...] si tu llegeixes l'Alcorà, t'està dient que les tasques domèstiques són dels dos. Bé, no en el l'Alcorà en la Sunna que és el que feia el profeta, diu en hadits, es narra com que les tasques domèstiques són de les dues persones, bé, de les persones que conviuen en la mateixa llar.” (Entrevistada 3)

Aisha, la dona de Mahoma, quan li van preguntar què feia el Profeta a casa, va respondre que solia ajudar com qualsevol altre home, és a dir, no era diferent dels homes d'aquella època, que com a norma, ajudaven a casa seva i es dedicaven a les tasques diàries. En un altre hadit esmenta que Aisha va dir: *"Ell (referint-se a Mahoma) va fer el que un de vosaltres faria a casa seva. Va reparar sandàlies, posar pegats a la roba i va cosir"* (Al-Adab Al-Mufrad).

El rebuig a “lo musulmán” es vehicula més a través de la dona, considerada com víctima no d'un patriarcat, sinó de la seva religió i representada com l'arquetip de la dona oprimida, la qual cosa la condemna a una representació estereotipada. Quan en Occident es parla de la suposada discriminació de les dones musulmanes, s'obvien els veritables orígens d'aquesta situació, *“se da por sentado que su religión es el origen de sus males, en vez de buscar las causas en la política de los Estados correspondientes y la herencia sociocultural patriarcal de sus sociedades”* (Moualhi, D. 2000:292). (Asun García, Antoni Vives et al., 2012).

2.1.3 Relació entre l'home i la dona

A l'Alcorà està escrit que Al·là *“os creó de un solo ser; y a partir de él creó a su compañera.”* (Ch 39: V.7).

D'acord amb l'islam, encara que la creació dels homes i de les dones sigui diferent, és per propòsits complementaris. De fet, va ser Mahoma el que va establir que la dona és per naturalesa com l'os d'una costella (Bujari), és a dir, no es pot forçar que adopti una forma diferent de la que té. Dit d'una altra manera, la seva funció es basa en les pròpies qualitats que la diferencien de l'home i, per tant, hi

¹⁴ *“En verdad, aquellos que acusan a las mujeres castas, inocentes y creyentes, son malditos en este mundo y en el Más Allá. Y para ellos habrá el más severo castigo,”* (Al-Nur, 24:24)

“Hoy todas las cosas buenas os son lícitas. Y los alimentos del Pueblo del Libro son lícitos para vosotros, y vuestros alimentos lo son para ellos. Y os están permitidas las mujeres creyentes castas y las mujeres castas de los que recibieron el Libro antes que vosotros, si les entregáis sus dotes, contraéis un matrimonio válido y no cometéis fornicación ni mantenéis amantes secretos. Mas quien rechaza la fe, sus obras quedarán, sin duda alguna, reducidas a la nada, y en el Más Allá, estará entre los perdedores.” (Al-Maidah, 5:6)

ha la creença que seria incoherent per part de l'home que forçés a la dona per fer les activitats com si fos un home.

L'Alcorà planteja una relació asimètrica entre homes i dones que tenyeix diferents àmbits de la vida religiosa i que es trasllada a altres esferes de la vida pública i privada. Ja en el mateix relat de la creació recollit al text es fa palesa la posició subordinada de les dones: "*Temed a vuestro Señor quien os ha creado a partir de un solo ser, del que creó a su esposa e hizo descender de ambos muchos hombres y mujeres*" [Sura 4, aleya 1]. Veiem aquí, doncs, que a la dona se li assigna una categoria ontològica inferior a la de l'home: aquest sorgeix directament de la mà de Déu, mentre que la dona és creada a partir de l'home, i té des del principi un paper secundari pel que fa a ell. (Olaya Fernández Guerrero, 2011).

L'Alcorà disposa que "*Los hombres son protectores de las mujeres porque Al-lah ha hecho que algunos de ellos sobresalgan sobre otros y porque ellos (los hombres) gastan de sus bienes. Así pues, las mujeres virtuosas son las que son obedientes y guardan los secretos de sus maridos con la protección de Al-lah. En cuanto a aquéllas de las que temáis desobediencia, amonestadlas, dejadlas solas en sus lechos y castigadlas. Pero si después os obedecen, no busquéis otro camino contra ellas. Ciertamente, Al-lah es Excelso, Grande.*" (Al-Nisa 4:35)

Totes les dones no immigrants no han tingut dubte en què la dona i l'home als països magribins no gaudeixen dels mateixos drets.

"Antiguamente te podría decir que creo que ellos disfrutaban de más derechos pero hoy en día según dicen ellas está todo muy equiparado, ellos ven bien la poligamia no se hasta que punto eso una mujer se siente bien diciendo bueno tengo que compartir a mi marido porque él tiene el dinero suficiente para mantener a otras mujeres No tienen los mismos derechos, [...] ellas no pueden ir sin la presencia de su marido a depende de que sitios no pueden hablar con otros hombres, no se hasta que punto eso son los mismos derechos. Desde mi punto creo que hablas con alguna de ellas y todo es muy perfecto y todos son muy iguales pero necesitan al marido para defenderse" (Entrevistada D)

"Jo crec que els homes al final són com el poder més màxim que hi ha a dins de la religió, de l'islam. Llavors, sí que trobo que hi ha moltes vegades dones que estan com inferiors o més radicalitzades que no pas els homes. És a dir, bé, al final jo parlo des del coneixement popular, tampoc estic molt ficada en això, però sí que, per exemple, moltes vegades diuen això que si tens les regles ets impura, que no pots tocar l'Alcorà, que no pots posar les banyes a la teva parella, que només pots estar i ser pel teu marit o pels teus fills. Al final és veritat que l'home té molts més privilegis, bé, en societat com a general, però justament dins la religió islàmica, jo crec que gaudeix més privilegis que no pas la dona." (Entrevistada I)

“Jo crec que sí que soc conscient que allà segueixen la llei xària, si no m'equivoco, que és la que estableix l'islam. Llavors, considero que sí que s'ha avançat en aquests països, perquè, per exemple, fa poc vaig llegir que si no m'equivoco s'havien fet algunes lleis per la violència contra les dones, però sí que crec que segueixen havent-hi algunes desigualtats en alguns temes, com, per exemple, és el tema de les herències, que em sembla que a països com el Marroc les dones reben menys part de l'herència que els homes i m'imagino que hi deuen haver altres lleis que són així.” (Entrevistada J)

La xària¹⁵, que etimològicament significa "camí" és una llei que inclou les normes que regeixen el codi de conducta i la moral dels ciutadans regida per regles fonamentades en l'Alcorà les quals estableixen quines accions estan permeses i són d'obligat compliment o recomanables o quines no ho estan. Dit d'una altra manera, és una guia que els musulmans han de seguir i utilitzar de model durant la seva vida, principalment, en els àmbits familiars, polítics o de negocis. Aquesta llei està basada en: l'Alcorà (recitació), Hadit (narració), *Ijma* (consens) i el *Ijtihad* (esforç).

En el relatiu a la menstruació que s'ha esmentat, a l'Alcorà està escrit que: *“Y te preguntan sobre la menstruación. Diles: “Es una indisposición, por lo que debéis manteneros alejados de las mujeres durante la menstruación y no cohabitar con ellas hasta que estén limpias. Pero cuando se hayan purificado, acercaos a ellas como Al-lah os ha ordenado. Al-lah ama a los que se vuelven a Él y ama a los que se conservan limpios.” (Al-Baqarah 2:223).* I en el referent a l'adulteri diu *“Sobre aquéllas de vuestras mujeres que sean culpables de adulterio –llamad a cuatro testigos de los vuestros; y si lo confirman, confinadlas en sus casas hasta que les llegue la muerte o Al-lah les abra otro camino.” (Al-Nisa 4:16).* Pel que fa a l'herència *“Al-lah os ordena en relación con vuestros hijos: el varón tendrá la parte de dos mujeres; pero si sólo hay mujeres, en número superior a dos, tendrán dos tercios de lo que deja el difunto; y si hay una, recibirá la mitad. Y sus padres tendrán cada uno la sexta parte de la herencia si tuviera un hijo; pero si el difunto no tiene hijos y sus padres son sus herederos, la madre recibirá un tercio; y si tiene hermanos y hermanas, su madre recibirá la sexta parte, después de pagado cualquier legado que hubiera dispuesto o las deudas.” (Al-Nisa 4:12).*

El Llibre Sagrat també permet que l'home tingui un màxim de quatre esposes mentre que a la dona només li permet tenir un marit, tot i que està establert que *“Si teméis no ser justos, casaos con una sola o recurrid a vuestras esclavas. Esto [casar-se amb una sola dona] es lo recomendable para evitar cometer alguna injusticia” (Sura 4, aleya 3).* D'aquesta manera s'avisava als homes de les dificultats de ser equànime i complir adequadament amb els deures conjugals que tenen respecte a totes les seves esposes (Olaya Fernández Guerrero, 2011).

¹⁵ Per xària s'entén la voluntat d'Al·là per a la humanitat. "Fiqh" és el cos de lleis produït pels estudiosos que intenten entendre aquesta voluntat, per tant *fiqh* és el resultat de la interpretació humana.

No obstant això, al Marroc el 12 de setembre de 2018 va entrar en vigor el Dahir nº1-18-19 de 5 Jumada II 1439 (22 de febrer 2018) de promulgació de la Llei núm. 103-13 relativa a la lluita contra la violència exercida cap a les dones.

Totes les dones immigrants són conscients sobre les diferències existents entre la relació que tenen aquí l'home i dona en comparació amb la que tenen en els seus països d'origen.

“Porque en mi país, cultura islámica, es un poquito diferente, porque nosotros no mezclamos mucho con los hombres. [...] Mi marido me dice que no voy a estudiar ni nada, me dice que está mezclado con los hombres” (Entrevistada 2).

“Yo tengo primas casadas allí y veo mucha diferencia, mi prima con su marido yo pienso que no se expresa o no dice todo lo que piensa. Yo por ejemplo aquí con mi marido a ver también te tengo que decir que mi marido es de aquí, es catalán, pero también mi mejor amiga és marroquí y está casada con un marroquí y veo que hay más libertad pero claro no llega a mi nivel pero sí que hay más libertad por ejemplo que mi prima con su marido” (Entrevistada 5)

“No, no, no, hay diferencia, aquí más libertad aquí el hombre y la mujer no depende de la religión depende del hombre y los costumbres que tienen. No hablo de mi experiencia con mi marido pero hablo en general, la mujer marroquí por ejemplo muchos maridos no quieren que sus mujeres trabajen, que no salen que no tienen relaciones con hombres o con mujeres, que no tienen amistades. [...] Aquí lo veo todo abierto hay mucha libertad no como allí.” (Entrevistada 7)

“Diu que ella el que va viure més va ser la desigualtat, sobretot a l'educació. Els nens, bé sobretot els nens, adolescents, sí que tenien més oportunitats per sortir, estudiar i saber llegir i escriure. En canvi, les noies no importava si no sabien llegir, l'important era que poguessin estar a casa i fer les tasques domèstiques.” (Entrevistada 8)

La majoria de les entrevistades catalanes consideren que aquí encara no tenim igualtat entre ambdós gèneres i tot i que s'està lluitant, encara queda molt per obtenir-la. Dues entrevistades van dir que creuen que la dona té més responsabilitats que l'home, especialment en l'àmbit domèstic i familiar. També s'ha dit per una entrevistada que creu que actualment si hem aconseguit pràcticament la igualtat i que el feminisme busca que les dones siguin superiors als homes.

“No hem aconseguit la igualtat i estem molt lluny d'aconseguir-la. M'agradaria comparar persones amb persones, no home amb dona.” (Entrevistada A)

“Yo pienso que estamos ganando, estamos ganando en igualdad, pero estoy llegando a pensar que nos estamos sobrepasando y que queremos ya las mujeres llegar a un punto, en todos los

aspectos, pero que queremos ser más que el hombre. Ya no es la igualdad, sino que ya nos vamos al feminismo. Entonces sí que me gustaría en cierto momento que se llegara la igualdad. La igualdad, en mi casa, por ejemplo, tanto cocinamos mi marido como yo, como ponemos la lavadora, mi marido como yo, como cuidamos a los niños, mi marido como yo, o trabajamos, igual, pero de aquí a que yo tenga que ser más que mi marido, tampoco me gustaría. Yo le he dado una connotación de feminismo, de tener un grado más las mujeres que los hombres. A veces, no en todos los aspectos, pero estamos ya buscando este puntito de más.” (Entrevistada B)

“No, evidentment un altre cop el mateix, que els homes estan per sobre en molts aspectes sobretot a nivell laboral, però també a nivell social, a nivell de coses que se'ls perdona o que se'ls fa la vista gran de certs comentaris o certes bromes. A nivell laboral, a nivell de drets, es veu i es palpa i és el que s'està treballant amb el feminisme, de lluitar, però també a nivell social, en grups petits, sí que es veu com una jerarquia entre els amics homes, les amigues dones, els fills, com els tracten, com els eduquen, les filles, com les tracten, com les eduquen, als fills molts cops els hi diuen surt de festa, passa-t'ho bé, gaudeix, i a la noia, vigila, avisa quan arribis a casa, porta les claus, qualsevol cosa em truques... Al final hi ha com aquests petits biaixos socials que també estan implicats com en el dia a dia aquí a Catalunya.” (Entrevistada I)

El Feminisme és tota teoria, pensament i pràctica social, política i jurídica que té per objectiu evidenciar i posar fi a la situació d'opressió que suporten les dones i aconseguir així una societat més justa que reconegui i garanteixi la igualtat plena i efectiva de tots els éssers humans. En altres paraules, és un moviment heterogeni, integrat per una pluralitat de plantejaments, enfocaments i propostes (Samara de las Heras Aguilera, 2009).

En l'àmbit domèstic, el profeta Muhammad va dir *“La esposa es guardiana de la casa, de su esposo y sus hijos”* (Sahih al Bujari, Sahih Muslim). Ella és la que té la responsabilitat d'educar als seus fills d'acord amb els valors islàmics. En els assumptes de família, les decisions les pren l'home en consens amb l'esposa tot i que aquesta no pot objectar-lo.

Per mantenir a la família, els homes tenen el deure de treballar fora de la llar per mantenir econòmicament a la família degut, segons la religió, a la seva superioritat respecte a força física i aptitud psicològica, mentre que la dona treballi és opcional i només serà viable quan el seu paper en la família no es vegi afectat, ja que ha de primar el deure de cuidar la llar, els fills i obeir al marit perquè la dona està més capacitada que l'home psicològicament i emocionalment per la criança i la cura.

Aquesta diferència de papers entre home i dona l'han corroborat les dones immigrants.

“Bé, allà hi ha una visualització general que l'home és el que porta l'economia a casa i la dona és la que manté l'economia a casa.” (Entrevistada 1)

“Él trabaja, será así, son sus palabras, y la mujer en la casa. El hombre tiene que darle permiso a la mujer para trabajar. A mí me gustaría trabajar y estudiar todas las cosas que hacen las mujeres fuera poder ir a hacerla también, yo también, una persona.” (Entrevistada 2)

“Jo crec que aquí és tot com creixes des de casa [...] és com una cadena. Jo crec que la meva àvia li va inculcar això a la meva mare i la meva mare m'ho està inculcant a mi. [...] Cal dir que de moment als meus germans no se'ls hi està exigint que hagin de rentar, òbviament els meus germans fan coses a casa, però no se li exigeix tant com jo.” (Entrevistada 3)

“Si claro es que allí yo no he llegado a ver ningún primo, ningún marido de alguna prima que haga algo como por ejemplo recoger la mesa, todo es para las mujeres.” (Entrevistada 5)

En la repartició de tasques de la llar entre homes i dones musulmans, totes les dones no immigrants en consideren que són les dones les quals es fan càrrec completament.

“Home, normalment de la dona, perquè la dona està a casa i no treballa.” (Entrevistada C)

“No, pero bueno tampoco se reparten aquí, el peso mayoritario de una casa lo lleva siempre una mujer” (Entrevistada D)

“No. Predomina molt més la dona, però molt més, però a veure, jo parlo per boca d'ase, [...] és complicat [...] però és que ho tenen molt assumit així, però és que ja ho tenia la meva àvia i fins i tot la meva mare, diguem. [...] Vull dir, és un treball que encara està per fer elles. [...] Si parlem en general, no estan repartides equitativament.” (Entrevistada E)

“No. Jo crec que les dones són les que cuiden els fills, són les que fan totes les coses de neteja, de cuinar, de fer les compres. Crec que la majoria de les coses domèstiques la fan les dones.” (Entrevistada H)

En els principals indicadors estadístics d'igualtat publicats pel Ministeri d'Igualtat el febrer de 2023 consta que el percentatge de les dones que realitzen tasques domèstiques diàriament és molt superior al de l'home, les dones hi dediquen un 84'5% mentre que els homes dediquen un 41'9%, els quals equivalen a vint hores i onze hores setmanals respectivament dedicades a cuinar o realitzar tasques domèstiques. Potser aquesta qüestió no depèn de la religió sinó dels rols històricament desenvolupats en la societat pels homes i per les dones que continuen presents d'alguna manera en l'actualitat.

2.1.4 Comunitats i Mesquites

Les qüestions sobre si han format la seva pròpia comunitat, pretén veure si tot residint a un país diferent del que van néixer han trobat gent que prové del mateix país o de perifèries que també practiquen l'islam de manera que s'han ajuntat creant-se així una zona de confort per poder-se sentir com a casa.

“Sí. Jo crec que com tot té com el seu què bo i el seu què dolent, al final jo crec que arribar d'un altre país que no és el teu, trobar com aquesta comunitat, com aquesta gent que va al mateix lloc, que comparteix les coses, sempre estarà bé perquè al final pot ser com una jornada molt sola si no, no? Llavors jo crec que en aquest sentit està molt bé” (Entrevistada 6)

Aquesta mateixa entrevistada també va aportar una connotació negativa al fet que hagin format una comunitat i és que *“el que passa és que al final si tu ets del Marroc i vens aquí, al final el que fas és com un altre cop endinsar-te com en un globus de persones també únicament immigrants del Marroc, és com realment no sortir de la bombolla, és a dir que a nivell de drets, d'institucions i tal canvies, però en la resta no. [...] Jo per exemple m'agrada com parlar del Tribunal Islàmic que és com que has marxat del Marroc i ja no et jutja com a tal comunitat en si, però ara tens com petites famílies que són veïnes teves, que són les que et jutgen i les que fan com aquesta pressió a nivell religiós-cultural”*.

Dita visió també és compartida per altres entrevistades no immigrants com ara bé, una d'elles ha dit que *“Si creo que han hecho su comunidad y yo creo que los perjudica porque no los dejan acabar de integrarse porque siguen con sus culturas, su manera de ver la vida desde allí sin adaptarse al lugar en el que están. Están condicionados por esa agrupación, allí tendrán un Imam, que será el que diga lo que han de hacer y cómo han de hacerlo libremente no podrán actuar porque están supeditados a lo que diga”* (Entrevistada D).

Respecte al lloc on practicar la religió i les tasques que desenvolupen en aquest, les respostes han variat en funció del coneixement que gaudissin.

Dit d'una altra manera, les dones no immigrants com que no estan involucrades en el procés per tenir un espai que sigui considerat com una mesquita o del lloguer d'un espai públic per celebracions, no sabien si els hi havien facilitat el procés o els hi havien fet més llarg i enrevessat; així i tot certes han dit que el curs del tràmit dependrà de qui governi a l'Ajuntament, d'altres han dit que han seguit un procés com hagués seguit qualsevol altra persona o entitat o bé han dit que sí que els hi han posat fàcil.

“Depèn de l'Ajuntament i per qui estigui governant. Aquí a Canet penso que els hi ha posat fàcil. Penso. Em dona la sensació. És que no sé quina població era. Els estaven intentant

facilitar. Clar, també depèn tota la quantitat de gent que hi vagi. De donar-los una nau, d'intentar facilitar. Però clar, si tenim una població com Badalona, que està el PP, doncs ho posarà difícil. Ho posarà difícil. Si vas a una altra que és més d'esquerreres, estan més oberts, ho posarà més fàcil sempre i quan la població no es posi en contra. Sí, perquè tot és qüestió de imatge” (Entrevistada A).

“ És que jo crec que, sincerament, un cop complertes les paràmetres, jo crec que se'ls hi estan donant, de veritat, facilitant més les coses. Perquè, si jo demano un mes seguit, tots els dies, a l'envelat, com a entitat, no sé si me'l donarien.” (Entrevistada E)

Remarcar què, a efectes legals, d'acord amb l'article dos de la Llei 26/1992, de 10 de novembre, per la qual s'aprova l'Acord de Cooperació de l'Estat amb la Comissió Islàmica d'Espanya “*son Mezquitas o lugares de culto de las Comunidades Islámicas pertenecientes a la «Comisión Islámica de España» los edificios o locales destinados de forma exclusiva a la práctica habitual de la oración, formación o asistencia religiosa islámica, cuando así se certifique por la Comunidad respectiva, con la conformidad de dicha Comisión”*.

En comparació, les dones immigrants han dit que en algun moment si que els hi van posar traves però que en l'actualitat creien que no, que els hi facilitaven.

“Hi ha hagut una mica de complicació en trobar un espai públic on fer “los rezos” del ramadà, [...] i s'ha hagut de recórrer a resar a la mesquita que no és molt gran i llavors només poden resar els homes, les dones no podien resar. I quant a la mesquita no estic segura, però sí que van trobar una mica de trava entre l'última mesquita i l'actual, de l'última mesquita els van fer fora llavors s'han hagut de traslladar a una altra, però aquestes són privades” (Entrevistada 1)

A les mesquites poden anar tant homes com dones, però com bé ha dit l'Entrevistada 1, ambdós gèneres no es poden barrejar. La Comunitat Musulmana Ahmadia ha aclarit que el motiu de la segregació és per evitar distraccions i focalitzar la concentració en Al·là.

Respecte d'aquest tema, l'entrevistada 6 també es va pronunciar explicant que “*això està com separat pel que deia, perquè hi ha com normes diferents també perquè en si els homes i dones a l'Alcorà no tenen permís, a menys que siguin família [...] es considera un pecat els espais on es barregen homes i dones llavors, per això a les mesquites no poden compartir espai, però també pel fet que les obligacions a l'hora de resar no són les mateixes per un home que per una dona: [...] les dones el seu paper principal és cuidar la casa llavors si tu per haver de cuidar la casa no pots anar a l'església a resar és més prioritari per tu i més important per tu que et quedis a casa”*.

En un dels hadits narrat per Ibn Umar, missatger d'Al·là, està escrit que “*No impidáis a vuestras mujeres ir a la mezquita, aunque sus hogares son preferibles para ellas*”.

En el motiu pel qual van a les mesquites, vuit de les dones no immigrants han dit que van a resar, una altra ha dit que és per cultura i la restant ha dit “*Tenen el seu lloc de reunió i on manifesten les seves creences. No crec que sigui gaire diferent d'una església.*” (Entrevistada H).

En la seva dimensió religiosa, la mesquita (del àrab *masjid*, la seva arrel prové del verb *sajada* “postrar-se”, d'aquí “lloc en el qual un es postra per resar”) representa el principal espai destinat al culte en l'islam, definit a l'Alcorà com aquelles cases “*que Dios ha permitido que fueran erigidas para que en ellas se invoque su nombre. En ellas se glorifica, mañana y tarde*” (sura 24, versicle 36). En la seva dimensió social, les mesquites es converteixen en llocs d'expressió d'una identitat col·lectiva, al mateix temps que en espais on s'estructura socialment la comunitat musulmana (Jordi Moreras, 2017).

No obstant això, una de les entrevistades tot i que creu que van a resar, té els seus dubtes sobre si només van amb aquesta finalitat:

“Doncs no ho sé, se suposa que resar[...] no entenc la figura aquesta dels imams, el que puc pensar, ara mateix em ve a l'imam del que hi havia allà a Vic, bé els que van cometre després l'atemptat de les Rambles. [...] Suposo que evidentment, això no té per què ser així, però clar allà a part de resar devien fer alguna altra cosa més perquè tinguessin aquests pensaments o poguessin influenciar-los d'aquesta manera, o sigui allà a la mesquita devien fer alguna cosa més.” (Entrevistada F) ¹⁶

Les dones immigrants han donat una visió més àmplia dels motius pels quals van a banda de pregar i han dit que també és un espai on s'ensenya l'Alcorà, on es duen a terme xerrades i on es fan menjar solidaris en l'època del Ramadà majoritàriament.

2.1.5 Cultura comuna

El Diccionari d'Estudis Catalans defineix cultura com “*Conjunt dels símbols, valors, normes, models d'organització, coneixements, objectes, etc., que constitueixen la tradició, el patrimoni, la forma de vida, d'una societat o d'un poble.*”

L'objectiu d'aquest apartat corresponent a la pregunta vint-i-sisena d'ambdues entrevistes era per comprovar que en pensaven les entrevistades que comparteixen les dues cultures i cap a on es decantaven més, si cap al passat o cap al present.

¹⁶ L'imam va ser de Ripoll. Podeu llegir la notícia a l'enllaç següent:
<https://www.elmundo.es/espana/2017/08/20/5998b69f22601d73058b460e.html>

Els arguments més repetits han sigut que les dues cultures són familiars i que al final, siguis de la cultura que siguis el que tots compartim és que som humans tot i les diferències ideològiques que puguin haver-hi.

“Diu que el punt en comú que troba així que ara li ve el cap és sobretot les celebracions i tant nosaltres tant els espanyols i els catalans hi ha com aquest punt en comú que tothom fa com tots els preparatius de les festes per arribar a aquest dia i l'objectiu principal és poder estar amb la família” (Entrevistada 8)

“Jo crec que al final se'ns vol vendre molt a vegades que som superdiferents i que defensem valors diferents, jo crec que hi ha com uns valors bàsics que són els mateixos i que al final és l'important com és el fet d'ajudar, no matar, coses com super ximpls” (Entrevistada 6)

“Tots som humans i tots som persones. [...] Tots estem en aquest món per sobreviure i viure com podem.” (Entrevistada E)

Altres dones han fet referència al passat històric d'Espanya durant al-Àndalus¹⁷.

“Evidentment. Home, el nostre passat. Hi ha una part important de la història d'Espanya, el nostre passat és àrab. Jo crec que és la convivència en comú que ens fa trobar coses en comú.” (Entrevistada C)

“Lo desconozco, pero yo creo que tendríamos que coger lo mejor de las culturas y que lo que sí que es verdad es que no podemos vivir como hace 400 años. Y ni tan sólo como en 1978 cuando aquí en España la vecindad civil de un hombre decidía que el régimen concedía sobre una pareja entonces las cosas tienen que ir cambiando porque van cambiando la vida y los tiempos y solo de una generación a otra ya cambia muchísimo y tenemos que ir adaptándonos.” (Entrevistada B)

L'entrevistada A ha donat una visió diferent en comparació amb les altres la qual ha estat focalitzada en la dona: *“Sí, que les dues es creuen superiors. [...] Sempre la part contrària creu que té la raó en tot, que té la veritat,[...] a nivell cultural, la meua cultura és millor que la teua. A nivell de sentir-te opressor o oprimida, sempre l'altre se sent oprimida i l'altre opressor i el contrari. A nivell d'igualtat, penso que la part islàmica no li importa la igualtat jo crec que ni s'ho planteja i aquí, bé, les dones estem donant guerra. Les dues cultures jo penso que tenen en comú el patriarcat.”*

¹⁷ Període comprés entre l'any 711 i 1492 en el qual la península Ibèrica va ser ocupada pels musulmans. Època caracteritzada per la confrontació entre cristians i musulmans, procés que conclouria en l'anomenada “reconquista española”.

2.2 Àmbit institucional

2.2.1 Contacte de les dones immigrants en l'àmbit institucional i els tractes de favor

Les preguntes sobre l'àmbit institucional anaven enfocades per descobrir el contacte que tenien les dones immigrants amb aquestes i per veure fins a quin punt les dones no immigrants s'informen al respecte.

Pel que fa al contacte amb l'ajuntament o altres administracions públiques, les dones immigrants han respost que normalment, atès al poc domini que tenen de l'idioma i la dificultat que això els hi comporta, acostumen a anar acompanyades sempre, significat això que normalment els que s'hauran fet càrrec d'aquests tràmits són els fills i filles.

“No, yo fácil, pero a ver, he ido más que nada muchas veces para acompañar a mi madre que le cuesta más. Le digo, mamá, llevas muchos años y me dice, me cuesta igualmente, acompáñame y yo, vale.” (Entrevistada 5)

“Jo sempre dic que moltes dones de famílies immigrants hem hagut de fer molts càrrecs de petites que no ens tocaven o càrrecs de petites de gran. Jo sempre recordo que des de ben petita havia d'acompanyar la meua mare al metge, cosa que, tu, de vegades, no et senties amb els coneixements suficients per poder explicar-li al metge que a la teua mare li havia sortit un bony a l'esquena. Intentaves explicar-ho de la manera que podies, ja senties aquesta responsabilitat, segons el que digui en aquesta visita a la meua mare la podran derivar a un especialista o no” (Entrevistada 3)

“Diu que ella de primeres sempre ha anat acompanyada a molts llocs i sempre ha anat acompanyada d'algué que la pugui traduir.” (Entrevistada 8)

En el corresponent al tracte de favor per part de les administracions, set de les deu dones no immigrants entrevistades consideren que no hi ha cap tracte de favor, o com a mínim, no pel fet de ser immigrants.

Les que creuen que si reben un tracte més favorable han argumentat que: *“Eso siempre se ha dicho y la verdad no lo puedo decir del todo de cierto, pero creo que sí que se les da más ayudas y sobre todo son gente que en mi trabajo sé que saben todos los derechos que gozan. Que muchas veces la gente de aquí no lo sabemos, los desconocemos. Yo me he encontrado más de un o una marroquí que te vienen a pedir un acta conforme no saben leer ni escribir [...] con lo que no pueden hacer el examen de nacionalidad entonces pues estás exento de este examen. Se saben mucho todos los...las eslechas que hay en la legalidad.”* (entrevistada B) o bé s'ha dit *“Yo creo que en algunos aspectos si, [...] la inserción en los colegios, tienen que tener plazas si o si para gente que viene de fuera, que no lo veo*

mal pero tampoco acabo de entender el porqué uno de aquí se tiene quedar fuera, no uno de aquí, uno nacido en el mismo pueblo para que entre uno que venga de fuera” (entrevistada D).

Relativament a l'esment cap a l'examen per obtenir la nacionalitat espanyola, també anomenat la prova de “*Conocimientos constitucionales y socioculturales de España (CCSE)*” s'estableix que aquelles persones que no sàpiguen ni llegir ni escriure obtindran una dispensa parcial de l'examen, no total.

Quant a la reserva de places de les escoles, el Consorci d'Educació de Barcelona ha aclarit que aquestes places reservades són per l'alumnat que tingui necessitats educatives especials o que tingui necessitats educatives específiques derivades de situacions socioeconòmiques o socioculturals les quals causin dificultats en el procés d'aprenentatge.

La tercera entrevistada, tot i considerar que si tenen un tracte de favor la visió és diferent doncs ha dit que “*A veure, evidentment sí, perquè ells reben moltes ajudes. Les ajudes hi són per tothom, perquè també a nivell de gent d'aquí desafavorida també reben ajudes. El que passa que suposo per la seva manera de fer, ells al cap i a la fi, les dones no acostumen a treballar; i aquí normalment hi ha moltes famílies que sí que treball la dona. I llavors, doncs clar, tot això, a més a més, sumat a que normalment ells ja tenen més fills acaben tenint més ajudes que no els d'aquí, o poden optar a més ajudes que no els d'aquí” (Entrevistada F)*

La Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social en el seu article 14 estableix que “*extranjeros residentes tienen derecho a acceder a las prestaciones y servicios de la Seguridad Social en las mismas condiciones que los españoles*”, és a dir, que a les ajudes que poden optar i els requisits d'aquestes són iguals per tothom. A més, no disposar d'un compte bancari impossibilita que la persona rebi les ajudes socials a les quals té dret, inclosa l'Ingrés Mínim Vital.

De les dades publicades recentment pel Ministeri d'Inclusió, les característiques dels titulars que reben l'Ingrés Mínim Vital es desprèn que dos terços són dones, concretament el 66,6%. A més, el 82,3% del conjunt de titulars són de nacionalitat espanyola i la mitjana d'edat se situa en els 45 anys.

Les dones que consideren que no hi ha cap tracte de favor ho han fet per diversos motius:

“Sempre a l'hora de demanar creiem que nosaltres per ser d'aquí tenim més dret a poder demanar que una persona que ve de fora. Per què? Perquè nosaltres, vulguis o no, hem pagat els nostres impostos” (entrevistada A)

“No, en absolut. Crec que ells mateixos, per la seva condició, si no parlen l'idioma, si no saben els seus costums, no saben quins són els seus drets, doncs si no ho saben, doncs crec

que tenen més dificultats, però no crec que l'administració els afavoreixi en aquest sentit.”
(entrevistada C)

“Això és quelcom que sempre s'ha dit i jo crec que la gent parla sense saber. Llavors és el que ens arriba a les orelles i és el que provoca. A mi m'han dit, jo dic. Sense tenir ni idea”
(entrevistada G)

Una de les entrevistades magrebines ha puntualitzat sobre el tema que *“jo crec que al final s'ha d'entendre que els ajuts són públics, tenen uns requisits i si els compleixes te'l donen, llavors a partir d'aquí en si a qui tu li entregues tant li fa si te llamas José Manuel García de Vázquez com si et dius Fátima el Benali”* (Entrevistada 6).

2.2.2 Sistema judicial i cos policial

El poder judicial del Marroc es divideix en Tribunals de jurisdicció general, Tribunals de jurisdicció especialitzada i Tribunals especials tot i que actualment el sistema judicial està en procés d'evolució per posar fi a la corrupció. En 2018, es va crear el Centre de Denúncies contra la Corrupció i el Suborn.

A Algèria, el poder judicial està format per: el Tribunal Suprem, el Consell d'Estat, el Tribunal de Conflictes, el Consell Constitucional i el Consell Superior de la Magistratura. En aquest país el poder judicial és independent tot i que el Comitè de Drets Humans li ha recomanat que reforci les competències d'independència, en concret del Consell Superior de la Magistratura en el referent a la valoració del mèrit dels jutges, les sancions, les destitucions i les jubilacions obligatòries.

Poques dones magrebines han estat en contacte amb la justícia, i donen gràcies. Una de les dones va explicar una experiència propera que va tenir la seva mare: *“fue hace pocos años, sacó un dinero que tenía allí en el banco porque se compró un piso aquí, total, que le faltaba y fue a buscarlo a Marruecos, lo sacó, se lo trajo y al año siguiente se fue a Marruecos y la pararon en el aeropuerto y se la llevaron detenida, el motivo era que había sacado ese dinero y no había pagado como cuando aquí pagas a Hacienda.”* (Entrevistada 5).

Un dels motius que han dit pel qual no tenen gaire contacte amb el món judicial és perquè *“Marroc és una democràcia falsa, que jo sempre dic. Allà sembla que tot això existeix per la gent que té molts diners, si tu tens diners, tots aquests tribunals existeixen per tu.”* (Entrevistada 3).¹⁸

¹⁸ Amnistia Internacional sobre la impunitat de les autoritats ha dit que *“siguieron sin pedir cuentas a nadie por la muerte de al menos 37 personas y la desaparición de 76 más el 24 de junio de 2022, cuando las fuerzas de seguridad marroquíes y españolas habían hecho uso excesivo de la fuerza contra unas 2.000 personas migrantes subsaharianas que intentaban cruzar la frontera entre Marruecos y el enclave español de Melilla”*.

Les aportacions fetes per les dones no immigrants en quant al sistema judicial ha sigut diferent doncs el sistema judicial d'allà no el coneixen gaire i en el sistema d'aquí la majoria no hi creuen gaire doncs consideren que és lent i està polititzat.

“Jo crec que el sistema judicial no és just aquí, però encara menys allà, evidentment. Evidentment. Però aquí queda molt camí per fer, molt camí, i allà no és imparcial ni molt menys.” (Entrevistada A).

“Jo és que no soc molt fan del sistema judicial d'aquí, la veritat. No ho sé, trobo que la justícia que hauria de ser igualitària per tots, segons el meu punt de vista, eh? sense estar enterada, però sí que trobo que hi ha beneficis si ets més ric, tens més sortides, si ets més pobre, estaràs més malemparat davant de la justícia. Si ets més ric et podràs permetre més abogats, més ajuda, més no sé què, serà més fàcil que paguis fiances, que paguis no sé què, que no pas. Per tant, jo crec que està una mica esbiaixada la justícia d'aquí.

Crec que la d'allà encara està més esbiaixada. O sigui, crec, no ho sé, no tinc ni idea. Sí, sí. Però crec que la d'allà està més esbiaixada, que l'home és la figura més important i que allà, pues, a tope amb això, però crec que allà està més esbiaixada que aquí.” (Entrevistada I).

Pel que fa a la policia, al Marroc s'anomena la Direcció General de Seguretat Nacional (DGSN, en endavant), la qual depèn del Ministeri de l'Interior i a Algèria trobem la Gendarmeria Nacional i la *Sûreté Nationale* (Policia Nacional).

L'entrevistada 1 al respecte ha dit *“No es confia gaire en la policia d'Algèria. [...] Per tenir confiança amb la policia han de ser persones que coneguis, familiars que coneguis [...] Aquí, en canvi, sí que veig molta confiança amb la policia, molt treballadors, molt correctes”* seguint en la mateixa línia, entrevistada 5 va dir *“Uf, yo pienso que son muy corruptos, allí la policía, tú vas con el coche y a lo mejor vas a 180 y te paran y le sueltas un billete de 50 y te dejan irte como si nada. [...] Yo que abusan del poder, mira que algunos aquí también lo pienso pero allí es muchísimo. Allí si el poli te quiere dar un tortón y maltratarte físicamente te lo da sin problema y como te pongas tonto, pues más aún te va a dar.”*¹⁹

L'any 2021, el Comitè dels Drets Humans va demanar al Marroc que prenguéssim mesures per prevenir els actes de tortura i els mals tractes comesos pels agents de l'Estat i també va remarcar que les dones a la presó rebien més tractes cruels, inhumans i degradants que en comparació amb els que rebien els homes.

¹⁹ Dues notícies en relació amb el que ha dit l'entrevistada, una del 2015 i una més recent del 2023.
https://cadenaser.com/ser/2015/01/16/internacional/1421441467_235224.html
<https://www.huffingtonpost.es/virales/un-espanol-relata-soborno-pagado-policia-marruecos.html>

Respecte això, l'entrevistada 3 va donar un exemple d'un cas real que va ocórrer: *“Una policia molt dura que utilitza la violència, una policia que va en contra dels drets humans. No sé si tu te'n recordes, però fa uns quants anys al Rif va haver-hi una revolució molt forta per part de la societat, perquè un venedor ambulat estava venent allà el peix i va venir la policia, va agafar-li tot el peix i el va tirar a la brossa i va anar a agafar aquell peix a la brossa i, bé el pobre va morir en les escombraries”*²⁰

Contràriament, les dones catalanes sobre la policia i sobre si les dones immigrants confien en la policia d'aquí pensen el següent:

“No lo sé. ¿Confiar yo? Sí. A ver, no queda más, ¿no? Es la policía de aquí, en principio hay que confiar en ellos.” (Entrevistada D).

“És que la policia d'aquí teòricament rep ordres. [...] la policia no és la policia que venem en els nens, tu ves a la policia que t'ajudarà, la policia aquella de poble d'”años a”, la policia és un cos, repressor, és un cos que compleix ordres d'un estament polític. Llavors, no hi confio” (Entrevistada E).

“Vivim en un context en què estem molt racialitzades i justament la policia, vulguis o no, és una institució que ha sigut molts anys i seguirà sent molts anys d'aquesta manera i que jo trobo que també està racialitzada, igual que moltes institucions aquí a Catalunya, però justament la policia n'és una d'elles.” (Entrevistada I)

En el supòsit en que les dones magrebines fossin víctimes amb l'objectiu de veure si anirien a la policia o no, majoritàriament actuarien o no en funció de la situació en la qual es trobin i trucarien a un familiar proper (marit, mare, fill, germà...).

2.2.3 Delictes

El delicte -en la seva concepció jurídica- és tot acte humà voluntari que s'adequa al pressupost jurídic d'una llei penal (J. Machado, 2010).²¹

En aquest cas, totes les dones entrevistades han respost de manera afirmativa a què hi ha diferències entre els fets delictius d'Espanya i els fets considerats delicte en el país del qual provenen. La diferència recau sobretot en temes relacionats amb la religió, la dona i el col·lectiu LGTBI.

“La dona està protegida per la justícia allà? Jo crec que no. Aquí, la dona està més protegida? Sí. Està totalment protegida? No” (Entrevistada A)

²⁰ Podeu llegir la notícia dels fets explicats al l'enllaç següent:

<https://www.elmundo.es/cronica/2016/11/10/581de62946163ff9578b462c.html>

²¹ Machicado, J. (2010). Concepto de delito. *Apuntes jurídicos*, 6.

“És possible. Home, al nord d'Àfrica pots pegar els teus fills i no passa res i aquí sí. De fet, fa uns anys jo vaig tenir un professor que deia, clar, és que aquí no us respectem a les professores perquè no ens pegueu, perquè allà els pegaven, o sigui jo no mereixia el seu respecte, primer perquè era dona i segon perquè aquí no els pegàvem.” (Entrevistada C)

“Sí, sobretot a nivell d'homosexualitat, a nivell de transsexualitat, aquests són els que conec més.” (Entrevistada I)

“Sí, en los personal gays creo que sí. Creo que allí es delito, bueno, yo creo porque yo, a ver, que yo sepa ahí aún no han detenido a nadie. Igual porque lo esconden.” (Entrevistada 4)

“És cert que a nivell penal, per exemple sí que s'adhereix més com el que ve sent la xaria, llavors coses que per exemple aquí són impensables que siguin un delictes, com és per exemple mantenir les relacions fora del matrimoni, o sigui aquí et sorprendria si et fiquessin no una multa, si et fiquessin a presó per haver mantingut relacions abans de casar-te, això sí que és una sorpresa.” (Entrevistada 6)

L'entrevistada 5 va explicar un cas real que li va ocórrer a la seva cosina la qual va mantenir relacions sexuals amb un home casat quan la dona els va enxampar en l'acte. La dona va interposar una denúncia i els dos van estar penats amb presó.

En el relatiu al delictes d'adulteri, està tipificat com a delictes a l'article 491 del Codi Penal Marroquí²² amb la pena de presó d'un a dos anys. El delictes només serà perseguible mitjançant denúncia del cònjuge ofès, a no ser que un dels dos de la relació estigui fora del país, llavors el delictes podrà ser perseguit d'ofici.

I el de la homosexualitat està regulat a l'article 489 i està penat amb una pena de presó de sis mesos a tres anys i una multa de 200 a 1.000 dirhams, el que equivaldria a 18 euros fins a 92 euros. L'avortament també està penat per llei (articles 449 i ss.).

En el Codi Penal algerià l'adulteri és un delictes excusable, és a dir, la pena podrà ser reduïda, tal i com està establert en l'article 279 *“la muerte, las heridas o las agresiones son excusables si son cometidas por uno de sus cónyuges contra su cónyuge como contra su cómplice en el momento en el que éste les sorprende en el acto del adulterio”*. Com a tal l'adulteri però, està regulat en l'article 339 i a diferència del Marroc, s'estableix que quan el marit sigui el que ha comès adulteri, tant ell com la dona amb la qual l'ha comès aniran a presó condemnats ambdós amb la mateixa pena mentre que si és la dona la que comet adulteri, només ella anirà a presó. No obstant això, si l'home rep el perdó de la dona pels actes comesos se'l indulta.

²² <https://www.refworld.org/legal/legislation/natlegbod/1962/fr/122857>

L'homosexualitat està regulada a l'article 338 i penada amb una pena de presó de dos mesos a dos anys i una multa 500 a 2.000 dirhams (46 a 185 euros).

A Espanya ni l'adulteri ni l'homosexualitat estan considerats delictes, de fet estan vigents la Llei orgànica 10/2022, de 6 de setembre, de garantia integral de la llibertat sexual i la Llei 4/2023, de 28 de febrer, per a la igualtat real i efectiva de les persones trans i per a la garantia dels drets de les persones LGTBI.

Una de les conseqüències de viure en societats més diverses és que a vegades, la diferència produeix perplexitat. Una de les qüestions que solen ser objecte de debat en les societats occidentals, i potser on més genuïnament s'han establert les polèmiques, és en quins límits ha de tenir el paper punitiu de l'Estat en una societat multicultural (Oscar Pérez de la Fuente, 2012).

L'emigració d'un país a un altre comporta un canvi en la regulació legal, és a dir, potser una pràctica al país d'origen sí està ben vista degut a la tradició, però en el país destí dita pràctica està penada per ser contrària a les creences i valors de l'estat. Per aquest motiu s'ha formulat aquesta pregunta, per veure si per exemple, creuen que si allà l'adulteri està penat, que aquí, per ells, també ho hauria d'estar.

Les dones no immigrants no creuen que hi hauria d'haver-hi una regulació legal diferent ja que en certa manera suposaria un retrocés en els drets i una contradicció dels valors ja establerts.

“ Que una dona a un marit li digui, m'ha sigut infidel, no s'ha de demostrar. És a dir, si ho diu el tutor, ho diu l'home, jo donem per bo, home. [...] És a dir, la moral ha d'anar via judicial? [...] Llavors, una dona que ve aquí també li hem de treure aquests drets? És a dir, si estem parlant que ja no hi ha igualtat, hem de mantenir-la en aquest mateix estat l'indefensió? No.”
(Entrevistada A)

“Bueno, entonces, es que eso también es un poco complicado porque dices, bueno, ¿vienes aquí a robar o vienes a trabajar? A trabajar o a intentar ganarte la vida [...] tú lo que no puedes hacer aquí es decir, bueno, robo porque me sé la ley de aquí [...] entonces, en esos aspectos sí que decir, bueno, te doy una oportunidad, te doy dos, a la tercera quien te va a juzgar es tu país. Las leyes de tu país en base aquí, entonces, yo creo que se lo pensarían un poquito más.” (Entrevistada D).

“No, si jo fos emigrant, m'hauria d'adequar, és més, si jo anés a qualsevol país d'aquests em farien adequar la seva cultura. [...] Quan tu emigres, renunciïs a moltes coses, i potser una de les coses que has de renunciar és aquesta, també. Renunciïs a una terra, renunciïs a unes arrels, renunciïs a un entorn, i a una justícia, que és la que hi ha allà, i aquí n'hi ha una altra. Jo crec que no. No s'ha d'adequar.” (Entrevistada E)

“Trobo que hauria de ser igual per tothom. Si el que volem és la igualtat i la integració total, doncs per a tots el mateix.” (Entrevistada G)

En canvi, entre les dones immigrants hi ha més diversitat d'opinions al respecte:

“Seria complicat fer-ho, evidentment, però sí que crec que hi hauria d'haver una diferenciació de les lleis o una mica d'adaptació, depèn de l'origen. [...]. Potser, primer de tot, la severitat de la policia. [...] quan vas a presó provisional doncs tens la teva sanitat, tens el teu menjar, tens el tot, llavors s'hauria de mirar una mica el país d'origen, la cultura, com és aquesta policia que és totalment severa, com és la presó provisional allà que és precària i no estic dient que facin exactament allò d'allà, però tampoc que els tractin com si estiguessin en un hotel de cinc estrelles.” (Entrevistada 1)

“Sí, jo crec que tot el que són delictes s'ha d'aplicar a la mateixa llei on sigui. [...] Bé, tornant cap a la llei de l'homosexualitat, sí que és veritat que no trobo just el que fan en molts països, per exemple l'Islam i tal, i que molts, per desgràcia, utilitzen com l'excusa com la religió. [...] En cap moment la religió et diu que abuis d'aquestes persones. Òbviament, sí que és veritat que dintre d'uns paràmetres estan pecant, no? Si tu ets homosexual, estàs en contra de les relacions heterosexuals que és el que la naturalesa ens ha dit” (Entrevistada 3)

“Hem d'entendre que hi ha gent que fuig d'aquests països perquè nosaltres vivim molt còmodament en un sistema de dret que no segueix com una religió sinó que tècnicament és democràtic” (Entrevistada 6)

Quant als jutges i advocats vers el tracte dels conflictes, les dones catalanes han respost que els agradaria pensar que sí, que tracten tots els conflictes per igual sense fer diferenciacions entre persones.

“Això la veritat és que no ho sé, però jo l'única experiència que he tingut en un judici va ser a causa d'un accident que vaig tenir de moto anant amb el meu home damunt, bé, vam tenir un judici, ell tenia un jutge i jo en tenia un altre i tots dos van decidir coses contràries. Exactament el mateix accident, el mateix estat hospitalari amb la mateixa rehabilitació. Totalment contrari. [...] Veiem que les lleis es poden interpretar de moltes maneres i que sembla que la manera de pensar o la ideologia del jutge es pot veure reflectida en la seva decisió i en tots casos, ens diuen que s'estan basant en la llei.” (Entrevistada C)

“Jo crec que partim de la base que els jutges haurien de ser imparcials, haurien de ser neutres, però no ho són. I està molt demostrat últimament i es nota, porten quants anys, intentant canviar el Suprem i no ho aconsegueixen i és per ideologia política, per tant, pensar que són neutres és ser il·lus” (Entrevistada E)

“A mi m'agradaria pensar que els jutges han de ser imparcials i a l'hora d'aplicar la llei, aplicar-la de la mateixa forma. Però potser és inevitable que se sentin una mica influenciats per les seves creences personals a l'hora de [...] prendre una decisió en considerar si una cosa és delictiva o no, o acabar de moure's en el sentit del que pensen. I en el tema dels advocats potser el mateix, al final sempre hi ha una influència de les creences personals que té una persona.” (Entrevistada J)

En aquesta pregunta, les dones immigrants han seguit també la mateixa línia:

“Els advocats crec que alguns poden fer alguna diferenciació, sobretot jo m'he trobat amb casos de si veuen una mica de barrera lingüística, ja comencen a tractar malament el client, a impacientar-se.” (Entrevistada 1)

“Jo vull creure que sí, però sí que és veritat que estem en una societat on sempre ens agrada [...], sempre recalcar que ha sigut d'origen marroquí la persona que t'ha robat [...] llavors, jo penso que també hi ha moltíssima gent espanyola que roba, i que viola, i que és maltractadora, però no es remarca en ningun moment [...] quan jo penso que de vegades els mateixos robatoris ens venen de dalt, que ens roben moltíssim, però aquí ningú es vol mullar.” (Entrevistada 3)

“Ella sent que hi ha bastant de rebuig cap a la comunitat, la societat rebutja bastant la comunitat marroquina en molts aspectes.[...] diu que el que falta potser en aquesta societat de jo davant d'una dona espanyola i jo com a dona d'origen marroquí que les dues puguem formar de la societat per igual. Diu que de vegades és normal que hi hagi conflictes sigui entre nens petits o adults, però que després amb aquest conflicte la gent no aprofiti i et digui ves-te'n al teu país” (Entrevistada 8).

La independència judicial tracta de controlar els mòbils del jutge davant les influències estranyes al dret provinents del sistema social, com ara relacions de poder, jocs d'interessos o sistemes de valors estranys al dret; mentre que la imparcialitat tracta de controlar els mòbils del jutge davant d'influències estranyes al dret provinents de les parts i de l'objecte del procés (Josep Aguiló (1997) com s'ha citat en Felicitas Delbonis (2020)). Per la Cort Europea de Drets Humans, la imparcialitat del jutge integra també el principi d'independència, ja que aquest es compon d'elements subjectius i objectius. La imparcialitat subjectiva del jutge es presumeix en el cas concret mentre no es provi el contrari. La imparcialitat objectiva, per la seva banda, exigeix que el tribunal ofereixi les garanties suficients que dissipin qualsevol dubte sobre la imparcialitat observada en el procés (Adelina Loianno, 2018).

2.3 Llengua i educació

2.3.1 Comunicació

Segons Idalberto Chiavenato, comunicació és "l'intercanvi d'informació entre persones. Significa posar en comú un missatge o una informació. Constitueix un dels processos fonamentals de l'experiència humana i l'organització social", és a dir, la comunicació és el procés mitjançant el qual l'emissor i el receptor estableixen una connexió en un moment i un espai determinats per transmetre, intercanviar o compartir idees, informació o significats que són comprensibles per a tots dos (I, Thompson, 2008)²³

Les dones immigrants sí que s'han trobat amb dificultats a l'hora de comunicar-se, ja que moltes d'elles van venir sense cap noció del castellà ni del català. Les filles de les dones immigrants, a l'haver nascut aquí i haver estat escolaritzades no han tingut problemes per aprendre la llengua tot i que si han notat encara i així, certes expressions que els hi ha costat en comparació amb els seus companys.

“Sí que van trobar dificultats [...] la meva mare em va explicar que va anar al poble a comprar [...] eren les seves primeres setmanes no sabia res de l'idioma ni castellà ni molt menys el català i es va intentar comunicar en anglès perquè en aquell temps sabia bastant d'anglès i em va dir que es va sorprendre que aquí no l'entenguessin i tampoc fessin el gran esforç d'entendre-la” (Entrevistada 1)

“La meva mare potser va arribar que no sabia ni dir ni hola, i ara, doncs, pot dir hola, pot acabar comunicant-se amb la gent, però sí que hi ha hagut una evolució bastant àmplia. Sí que és veritat que, per exemple, a nosaltres com a persones, com a fills que hem crescut en una família immigrant, hi ha moltes expressions, potser en català o en espanyol que no les acabes d'entendre, que les aprens més gran” (Entrevistada 3)

“Es igual, aunque no me salía fui una vez y me acuerdo siempre [...] cuando fui a una tienda que quería huevos y no entendía el hombre que es lo que le estaba pidiendo y yo, cuac, cuac” (Entrevistada 4)

L'entrevistada 6 va fer una comparació entre la seva mare i la seva tieta explicant que la seva mare com és una dona independent quan va venir aquí va fer per aprendre l'idioma i actualment s'està traient la primària, mentre que la seva tieta, en estar sempre rodejada de gent que sap castellà o català i la tradueix no ha sortit mai ni ha fet l'esforç per aprendre.

²³ Thompson, I. (2008). Definición de comunicación. *Comunicación*.

Pel que fa a l'aprenentatge de l'idioma, algunes sí que han tingut iniciativa i s'han apuntat a una escola d'adults, d'altres s'han negat a aprendre'l i en un cas, ha sigut perquè el marit no la va deixar apuntar-se a l'escola i, per tant, l'ha anat aprenent amb els mitjans que ha tingut al seu abast.

“Con la tele porque antes leer libros, antes primer año porque coge el diccionario los de árabe-español después como se dice en catalán de esto y con la tele y con la radio con la también iba repitiendo un poco yo pregunto a veces pregunto a mi marido y yo aprendí el español sola hasta ahora no me deja estudiar” (Entrevistada 2)

“Mira, el meu pare ha sigut, gràcies al carrer, i la convivència amb els altres. La meva mare [...] ha vingut amb una ment més tancada, [...] no va poder anar mai a l'escola” (Entrevistada 3)

“Cuando yo fui al cole, pues claro, yo no hacía ni sociales, ni catalán, ni castellano, no hacía nada, yo iba a una clase de refuerzo y me enseñaban poco a poco a hablar y así fue el primer año, el segundo, el tercero y en cuarto de la ESO, que es cuando ya empecé a más o menos a defenderme un poco, pero me seguía costando muchísimo. Pues allí ya acabé cuarto y no lo aprobé, obviamente. [...] Y cuando tuve a mi hija, que fue en 2018 empecé, me gustaría ponerme a estudiar y me costó tres años. Ahora uno de mis deseos es sacarme la ESO.” (Entrevistada 5)

“Diu que ha sentit molta impotència dintre quan no pot comunicar-se en català o en castellà. I diu ja va venir amb aquest rol de jo em quedo a casa amb els fills. Va tenir oportunitat per estudiar el català i el castellà, però no va voler.” (Entrevistada 8)

Actualment, a Barcelona s'ofereix un servei d'acollida i acompanyament a persones immigrades on ofereixen els recursos necessaris perquè es puguin desenvolupar en la societat i coneguin els recursos i serveis essencials d'aquesta. Entre d'altres, un dels serveis que ofereixen és una formació bàsica per al coneixement de la llengua a Centres de Normalització Lingüística, a les Escoles d'Adults o a algunes entitats socials autoritzades per la Generalitat. Així mateix, Barcelona també disposa d'un Servei d'Atenció a Immigrants, Emigrants i Refugiats (SAIER).

Les dones no immigrants quan se'ls ha preguntat sobre si han trobat dificultats per mantenir una conversa o per entendre's amb les dones immigrants algunes han dit que si han trobat i d'altres que no, tot depenent amb qui parlessin. Majoritàriament les dones es dirigeixen cap a elles en castellà perquè pensen que d'aquesta manera és més fàcil entendre's.

“En castellano siempre. [...] Si yo me voy a Marruecos y llevo tres meses, seguramente sabré decir solo alguna frase pero sí que es verdad que hay algunas que son como más cerradas y sobre todo la falta de respeto de hablar marroquí delante de una persona, cuando hablan

entre ellas y tú estás delante, hablan en marroquí y no sabes lo que están diciendo. Yo, por respeto, no les cambio al catalán para que no me entiendan. [...] Piden igualdad y son personas como nosotros, pero muchas veces los que no nos tratan con respeto son ellos.” (Entrevistada B)

“Sí que he tingut problemes de comunicació, [...] és que hi ha dones que fa molts d'anys aquí i no saben enraonar l'idioma i veus nens que han començat l'escola i que els fan de traducció a les seves mares o als seus pares. Bé, més aviat a les mares, perquè els nens normalment venen amb les mares i els nens els hi tradueixen o sigui que sort que els nens van també a l'escola” (Entrevistada F)

“Sí, he de parlar amb elles en castellà, però suposo que és perquè crec que és més fàcil que sàpiga el castellà que no pas català.” (Entrevistada H)

“Que jo recordi no he tingut cap problema i normalment jo l'idioma que em surt parlar és en català i si en cas que l'altra persona em contestés en castellà li continuaria parlant en castellà i en cas que no ens entenguéssim intentar buscar alguna persona que ens pogués ajudar a comunicar-nos.” (Entrevistada J)

En quant a si creuen que s'esforcen per parlar l'idioma, certes dones consideren que igual no es un tema d'esforç sino d'oportunitats i d'altres creuen que aprenen per la quotidianitat i no per voluntat.

“Bueno, yo creo que van aprendiendo porque la vida les lleva a aprender más o menos pero ellas voluntariamente aprender el idioma, saberlo escribir correctamente o saberse expresar no. Simplemente es para sobrevivir [...] Son ellos los que son más separatistas de nosotros.” (Entrevistada B)

“Bé, és que sentint-ho molt, contestaria amb una altra pregunta. És que la nostra societat s'esforça a ensenyar-los la nostra llengua? Home, jo ja ho he dit, que la seva llengua és molt diferent de la nostra, per ells és molt difícil aprendre la nostra llengua, com per nosaltres seria molt difícil aprendre la seva.” (Entrevistada C)

“Si hasta un punto, yo también creo que no todas pero habrán algunas que lo entienden y lo hablen más de lo que hacen creer a la gente porque a veces es más fácil decir no entiendo y me saco el problema de encima que intentar solucionarlo” (Entrevistada D)

“Les persones que he conegut, jo sí, també et dic, són filles d'immigrants, és a dir, no han vingut noves” (Entrevistada I)

2.3.2 Alfabetització

En el referent al sistema educatiu, la majoria de les dones no immigrants no en sabien gaire però algunes d'elles han opinat de com creuen que és. Així mateix, les dones immigrants si han pogut donar alguna pinzellada de com funciona l'educació allà en comparació amb la d'aquí.

“El sistema educatiu allà és bastant semblant, els continguts és el mateix. Té una assignatura que és religió, que és l'islam però el que és els continguts i tal és el mateix[...] i també com que tenen un conveni amb França, doncs molts continguts són com els de França. Hi ha escoles públiques i privades i són mixtes, també” (Entrevistada 3)

“Yo allí estudié mucho, aquí no, allí estudian más que aquí. [...] Entonces, allí, yo cuando estaba estudiando..., me quedo toda la noche estudiando hasta las 2, las 3 de la madrugada y despierto a las 6 para ir a la universidad, aquí mis hijos no hacen nada, no estudian. Para mí, no estudian ni 25% de lo que yo estaba estudiando.” (Entrevistada 7)

“Al Marroc diu que prioritàriament sembla, bé ara hi ha més igualtat, abans hi havia com més cap a l'home. En canvi, aquí hi ha com aquesta igualtat dona i home, els dos poden accedir a l'educació. I veu com que l'educació no és un privilegi aquí, en canvi, al Marroc sí que ho és...no tothom pot accedir. [...] Ella no va entrar ni a primària ni a res. [...] Aquí per exemple l'educació és obligatòria al Marroc, no ho és.” (Entrevistada 8)

L'entrevistada 5 va compartir que al Marroc li costava aprendre les taules de multiplicar perquè si anava a l'escola i no les deia bé havia de posar la mà i amb un pal la pegaven.

El conveni signat entre França i el Marroc és el Decret n° 2019-478 de 20 de maig de 2019, publicació de l'acord marc entre el Govern de la República francesa i el Govern del Regne del Marroc relatiu a les prioritats bilaterals en matèria de cooperació educativa, el qual es va signar a Rabat el 16 de novembre de 2017²⁴.

El Consell Econòmic i Social de les Nacions Unides l'11 de juliol de 2022 va emetre un document de programa pel Marroc²⁵ en el qual consta que en 2019 només el 36% de l'alumnat de primària dominava les competències bàsiques i en les zones rurals una de cada cinc noies no estava escolaritzada per cursar la secundària. Els joves sense estudis aquells anys ascendien a 1,7 milions dels quals un 76% són noies adolescents i dones joves, concretament unes 981.920.

²⁴ Décret n° 2019-478 du 20 mai 2019 portant publication de l'accord-cadre entre le Gouvernement de la République française et le Gouvernement du Royaume du Maroc relatif aux priorités bilatérales en matière de coopération éducative (ensemble une annexe), signé à Rabat le 16 novembre 2017 (1) - Légifrance. (s/f). Gouv.fr. Recuperado el 3 de mayo de 2024, de <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000038492237>

²⁵ De, 11 de Julio, & Únicamente, F. e. I. (s/f). Consejo Económico y Social Distr. limitada. Unicef.org., de https://www.unicef.org/executiveboard/media/12891/file/2022-PL33-Morocco_CPD-ES-ODS.pdf

El document de programa per Algèria emès també pel CES de les NU estableix que els adolescents i joves de 15 a 24 anys el 26,2% no estudien ni treballen, en el cas dels homes el percentatge correspon a un 20,4% mentre que el de les dones és d'un 32,1%. En les etapes de primària i secundària, degut a la inversió pública que va haver-hi va millorar l'accés a l'educació i va reduir les desigualtats de gènere fent així que les taxes d'assistència augmentessin en comparació amb anys anteriors.²⁶

L'anuari estadístic i indicadors corresponents al curs 2021-2022 d'Espanya publicat pel Ministeri d'Educació, Formació professional i Esport²⁷ mostra que l'escolarització dels 3 als 16 anys és pràcticament plena (de més d'un 90%) mentre que a partir dels setze l'escolarització disminueix, però es manté sobre el 70%. En la promoció i titulació de la dona, en l'Educació Secundària la taxa bruta de graduades és d'un 84,5% mentre que la dels graduats correspon a un 77,2%. En els estudis universitaris, la taxa de les dones és de 52,7% i la dels homes d'un 33%.

Les aportacions realitzades per dones no immigrants sobre el sistema educatiu magrebí han sigut diverses, algunes pensen que els homes tenen moltes més oportunitats, d'altres que és un problema del sistema educatiu que tenen instaurat i de la falta de recursos en les escoles.

“Penso que tenen més accés a l'educació els homes que les dones, els nens que les dones.”
(Entrevistada A)

“Yo creo que se les debe dar muchas más oportunidades a los chicos, pero creo que eso poco a poco debe ir cambiando, porque hay muchas chicas muy listas y ahora con los medios que tenemos de internet, antes estábamos como más cerrados y no estábamos abiertos al mundo, pero ahora una chica marroquí que vea cómo trabajan las mujeres en Melilla, en Ceuta o en Tarifa, les queda muy cerca para decir: yo quiero ser médico, yo quiero ser política, yo quiero ser arquitecta, yo quiero ser...” (Entrevistada B)

“A nivell educatiu crec que aquí hi ha molts més recursos per tal d'aprendre a nivell d'ordinadors, de llibres, de docents [...]. Allà crec que hi ha nanos que comencen molt joves a treballar i aquí tenen vint o trenta anys i encara estan a casa” (Entrevistada F)

L'educació és tant un dret humà com un mitjà vital per promoure la pau i el respecte pels drets humans i les llibertats fonamentals. Amb la finalitat que es realitzi el seu potencial per contribuir a construir un món més pacífic, l'educació ha de ser universal i accessible de manera igualitària per tots i totes (Rosa María Torres, 2006).

²⁶ De decisiones, A. (s/f). Consejo Económico y Social Distr. limitada. Unicef.org., de https://www.unicef.org/executiveboard/media/15156/file/2023-PL8-Algeria_CPD-ES-ODS.pdf

²⁷ De centros que imparten, G. I. 2. N. (s/f). Gráfico 1.1. Clasificación de los centros de. Gob.es., de <https://www.educacionfpydeportes.gob.es/dam/jcr:16f72979-f9ff-4d52-bdb4-4db4f759e5cf/resultados.pdf>

3.- CONCLUSIONS

La hipòtesi plantejada a l'inici del treball és que les dones magrebines tot i estar en un context garantista de drets i de la igualtat entre gèneres, continuen estant fortament limitades pel que s'ha establert en la seva cultura i religió islàmica.

Com hem pogut veure, les respostes de les dones magrebines i de les dones catalanes només han sigut coincidents respecte a les diferències presents en ambdós països, fet que remarca la diversitat present en la societat actual de la qual totes en són conscients i coneixedores.

Les dones magrebines, tot i haver emigrat del seu país natal, s'han vist afavorides en estar en un context progressista en comparació quant a dret i societat es refereix al mateix temps que limitades per elles mateixes i per la religió islàmica, en considerar-la com un lligam dels seus orígens i la base dels seus pensaments i creences actuant, majoritàriament, per la voluntat d'Al·là i tenint com a referència en la vida del profeta Mahoma sense donar opció a les oportunitats (lingüístiques, d'aprenentatge i laborals) que se'ls ha pogut plantejar a elles com a dones durant tots els anys que porten visquent a la península.

De les dones no immigrants s'observa que les respostes donades han sigut en base a estereotips i al coneixement popular sense majoritàriament aportar fets fonamentats i corroborats en fonts fiables. El problema no és valorar les situacions sota la perspectiva del pensament d'una mateixa sino que el problema neix quan aquesta perspectiva no té una base de coneixement propi veraç al respecte per valorar les situacions.

Les dones entrevistades han donat afirmacions contundents a partir de les seves creences tot i que aquestes no sempre han resultat ser certes com s'ha pogut contrastar i demostrar d'acord amb la legislació consultada i els articles doctrinals esmentats. El desconeixement com a causa d'estereotips i prejudicis i la falta de comunicació i comprensió com a falta d'integració i adaptació.

Amb tot, per canviar el sentiment de les dones magrebines vers la societat actual i per nodrir de coneixement a les dones catalanes i perquè ambdues tinguin una comunicació mútua en la qual comprenguin les posicions i els sentiments una de les altres cal una aproximació comuna per aprofitar la diversitat com un enriquiment i no com una limitació per la por al que és desconegut i poder fer de l'efecte doble vida, una sola.

Cal fer un esment específic al fet que tot i que les dones magrebines estimin la seva terra natal on tenen els seus orígens, i en certs aspectes no vegin gaires diferències, cap d'elles podria tornar a viure als països magrebins un cop s'han instal·lat a Catalunya. Aquest sentiment no és en va, sino que és a causa que la societat i els drets a Espanya son molt més favorables, protectors i garantistes del que

pensem en comparació, doncs reflectit queda que totes les dones aquí han sentit més llibertat i no precisament donada per la religió.

Les lleis vigents a Espanya tenen per finalitat la protecció i promoció dels drets de tots els ciutadans i totes les ciutadanes, per, en el cas que vegin vulnerats els seus drets, siguin conscients que poden recórrer als professionals i als tribunals de justícia per defensar-los (article 24 Constitució Espanyola relatiu al dret a la tutela efectiva). Encara que la justícia sigui lenta i hi hagi cert rebuig per part de les dones catalanes, totes, encara que fos com a últim recurs, saben que en cas que ho necessitin, la poden tenir a l'abast independentment dels recursos econòmics dels quals disposin. Contràriament, aquest sentiment cap a la justícia dels països magrebins no el té cap de les dones immigrants, atès que la majoria tenen molt clar que allà la justícia és només pels que disposen de poder adquisitiu.

El dret ha estat, està i estarà present en la societat en tots els àmbits, ja que la funció reguladora d'aquest és inevitable per la convivència tant entre persones com entre cultures, "*ubi societas, ibi ius*" (on hi ha societat, hi ha Dret). De fet, la religió, el dret i la societat tenen un vincle comú a la persona humana, ser únic i irrepetible, portador en si mateix de la seva dignitat i llibertat inviolables. Aquestes tres realitats pertanyen a la persona per la seva capacitat de relació amb els seus semblants (dimensió social) i de relació amb el que és sagrat (dimensió religiosa) i per l'exigència que aquestes relacions tinguin la seva meta en la justícia i en la necessitat garantir el desenvolupament de la dignitat i de les llibertats de la persona (Dret) (Jaime González-Argente, 2020).

En la comunicació i en l'educació ha quedat demostrat que les bases d'unes en comparació amb les altres no són semblants. Totes les dones catalanes entrevistades tenen, com a mínim, els estudis obligatòries i actualment, treballen mentre que les dones magrebines només en treballaven tres, les quals resulten ser les filles d'immigrants i les úniques que tenen ple domini del català i castellà gràcies a l'aprenentatge a l'escola. El coneixement per part de les filles de l'idioma els ha permès a les dones immigrants que s'hi recolzin en elles i perdre, tot i tenir-la, la oportunitat d'aprendre tant el castellà com el català han considerat que no era necessari perquè el vocabulari del que gaudeixen és suficient per elles.

Un dels dilemes presentats està en què els actes que hom fa i les paraules que hom pronuncia no sempre coincideixen. La imatge de la religió que s'ha intentat transmetre per part de les dones magrebines ha sigut generalment positiva amb la finalitat de deixar entreveure que l'islam és més igualitari del que la gent pensa i creu. No obstant això, els contrastos teòrics han permès veure que tot i que les dones catalanes, i societat en general, tinguin certes creences errònies sobre el contingut de la religió islàmica, la predominança de l'home vers la dona present, l'atribució de l'àmbit privat a la dona (llar i família) i l'àmbit públic a l'home (treball i economia) i l'acceptació d'aquests rols per part de les practicants és innegable.

Les dones catalanes són conscients, majoritàriament, que aquí la igualtat encara no s'ha aconseguit plenament, però tenen clar que la posició de la dona en la societat, gràcies a les lluites, en comparació amb el passat on el seu únic paper era cuidar del marit, de la llar i ser mare, ha evolucionat fins a aconseguir poder ser i decidir per elles mateixes qui volen ser.

Actualment hi ha molts grups de persones que s'enfronten a oportunitats anteriorment impensables de triar identitats culturals i ètniques diferents a les del seu naixement. La mobilitat i la immigració enfronten a un nombre creixent de persones a eleccions relacionades amb la seva pertinença cultural; la possibilitat de combinar diverses afiliacions és un tret de la diversitat. Segons Parekh (1995) no hi ha incompatibilitat entre el valor intern de la cultura per als seus membres i el valor extern de la diversitat per a la societat més àmplia. El valor de la pertinença es veurà augmentat per la reflectivitat que resulta d'experimentar altres cultures, i inversament, només aquelles pràctiques culturals que els membres del grup consideren valuoses contribuiran a la diversitat d'una cultura pública. Només obrint-nos a les experiències d'altres grups culturals, que coexisteixen amb nosaltres, a nivell social o global, podem tenir esperances de restaurar en alguna mesura la riquesa de la nostra (Margarita Bartolomé *et al.*, 1999)

El problema de les convivències entre cultures i entre diferents ideologies i creences va molt més enllà del dret i de la religió atès que la solució només la té la societat i la gent que hi forma part, a les mans de cadascú està el respecte, l'empatia i l'aprenentatge tant d'un mateix com sobre els altres, ja que al final, portar una doble vida no només és un efecte de la dona magrebina, és un efecte de la humanitat.

BIBLIOGRAFIA

- Acollida i acompanyament. (2018, 19 febrer). Nova Ciutadania.
<https://ajuntament.barcelona.cat/novaciutadania/ca/acollida-i-acompanyament>
- Alaminos-Fernández, A. F., & Alaminos, P. (2012). Estereotipos sobre los musulmanes en España, Gran Bretaña, Francia y Alemania.
- Algeria. (s/f). The Law on Police Use of Force, de
<https://www.policinglaw.info/country/algeria>
- Aparicio Gómez, Rosa i Domenech Santos, Carmen. (2019). *Informe sobre la intolerancia y la discriminación hacia los musulmanes en España*. Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones.
https://www.inclusion.gob.es/oberaxe/ficheros/documentos/OB1-MUSULMANES_a cc2.pdf
- Bartolomé, M., Cabrera, F., Espín, J. V., Marín, M. Á., & Rodríguez, M. (1999). Diversidad y multiculturalidad. *Revista de investigación educativa*, 17(2), 277-319.
- Calvo Barbero, C., & Sánchez García, M. D. P. (2018). Islamofobia en la prensa escrita: de la sección de opinión a la opinión pública. *Historia y comunicación social*, 23(2), 509-528.
- Code Penal. Republique Algerienne Democratique et Populaire. Ministère de la Justice.
<https://services.mesrs.dz/EthiqueDeontologie/DocumentsCharte/16-AR-FR.pdf>
- Comunidad Musulmana Ahmadía. (2021, 7 març). *Mujer en el Islam - Islam Ahmadiya*.
<https://www.ahmadiyya-islam.org/es/articulos/la-mujer-en-el-islam/#hiyab-el-velo>
- Comunidad Musulmana Ahmadía. (s. f.). *Quran Archive*.
<https://www.ahmadiyya-islam.org/es/coran/>
- Cuarenta Hadices para la Mujer Por Muhammad bin Shaker Ash-Sharif. (s/f). Rasoulallah.net., de <https://rasoulallah.net/es/articles/article/1389>
- Delbonis, F. (2020). La imparcialidad judicial. *Cartapacio de Derecho: Revista Virtual de la Facultad de Derecho*, (38), 4.
- El Ministerio de Inclusión publica una nueva estadística del Ingreso Mínimo Vital, que llega a cerca de 1,7 millones de personas en febrero. (s/f). Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones, de:
<https://www.inclusion.gob.es/w/el-ministerio-de-inclusion-publica-una-nueva-estadistica-del-ingreso-minimo-vital-que-llega-a-cerca-de-1-7-millones-de-personas-en-febrero>
- Europa Press. (2023, 29 diciembre). *El 93% de las personas de la comunidad musulmana dice haber sufrido discriminación, según informe d Asociación Marroquí*. Europapress.es.
<https://www.europapress.es/andalucia/malaga-00356/noticia-93-personas-comunidad>

[-musulmana-dice-haber-sufrido-discriminacion-informe-asociacion-marroqui-20231229123856.html](https://www.cervantes.es/es/ccse/examen-229123856.html)

Examen CCSE. (s/f). Cervantes.es. Recuperado el 3 de mayo de 2024, de <https://exámenes.cervantes.es/es/ccse/examen>

García Armand, A., Vives, A., Expósito, C., Pérez-Rincón, S., López, L., Torres Delgado, G., & Loscos, E. (2011). Velos, burkas Moros: estereotipos y exclusión de la comunidad musulmana desde una perspectiva de género. *Investigaciones feministas*, 2011, vol. 2, p. 283-298.

González Argente, J. (2020). Religión, derecho y sociedad. *Derecho y Religión*, 61-76.

Isasi, A. C., & Juanatey, A. G. (2016). El discurso del odio en las redes sociales: un estado de la cuestión. *Ajuntament de Barcelona*.

Jebari, N. (2022, agosto 4). The gender housework gap. Amaliah. <https://www.amaliah.com/post/65374/roles-and-responsibilities-in-marriage>

Khader, B. (2015). Los musulmanes en Europa, la construcción de un “problema”. *La búsqueda de Europa. Visiones en contraste*, 302-324.

¿Las mujeres pueden entrar en las mezquitas? (2019, marzo 31). Comunidad Musulmana Ahmadiya. <https://www.ahmadiyya-islam.org/es/preguntas-y-respuestas/mujeres-entrar-mezquita-s/>

Law on police use of force in Morocco. (2023.). The Law On Police Use Of Force. <https://www.policinglaw.info/country/morocco>

Loianno, A. (2019). Independencia e imparcialidad judicial. TEDH, *Affaire Boyan Gospodinov c. Bulgarie*, 5 de abril de 2018 y *Case of Otegi Mondragon y otros v. España*, 6 de noviembre de 2018. *Revista Debates sobre Derechos Humanos*, (3), 213-224.

Marruecos y el Sáhara Occidental. (2024, abril). Amnesty.org., de <https://www.es.amnesty.org/en-que-estamos/paises/pais/show/marruecos-y-el-sahara-occidental/>

Melissaann.Evans. (s. d.). *Dando ejemplo: los mecanismos para denunciar la corrupción en el poder judicial marroquí*. Oficina de las Naciones Unidas contra la Droga i el Delicte (UNODC). https://www.unodc.org/dohadeclaration/es/news/2019/10/leading-by-example_-corruption-reporting-mechanisms-in-the-moroccan-judiciary.html

Mijares, L., & Ramírez, Á. (2008). Mujeres, pañuelo e islamofobia en España: un estado de la cuestión. In *Anales de historia contemporánea* (Vol. 24, pp. 121-135).

Ministerio de Trabajo y Economía Social, M. (s/f). Información sobre violencia de género en Marruecos . Ministerio de Trabajo y Economía Social. Gob.es. Recuperado el 3 de mayo de 2024, de

<https://www.mites.gob.es/es/mundo/consejerias/marruecos/igualdad/Ficheros/informacion.htm>

Moreras, Jordi. «La institución descentrada. Análisis del rol socializador de las mezquitas en Cataluña». *Revista Internacional de Organizaciones = International Journal of Organizations*, 2017, Núm. 19, p. 185-205, <https://raco.cat/index.php/RIO/article/view/331793>.

Moualhi, D. (2000). Mujeres musulmanas: estereotipos occidentales versus realidad social. *Papers: revista de sociologia*, (60), 291-304.

Pérez de la Fuente, O (2012). Delitos Culturalmente Motivados, diversidad, cultura, derecho e inmigración. Uab.cat
https://e-aules.uab.cat/2023-24/pluginfile.php/474762/mod_resource/content/2/DELITOS_CULTURALMENTE_MOTIVADOS_DIVERSIDAD_%20CULTUREDEREC HO E INMIGRACIO%CC%81N1 .pdf

Preguntas frecuentes. (s/f). Edubcn.cat. de:
https://www.edubcn.cat/es/alumnado_y_familia/informacion_general_matriculacion/preguntas_frecuentes_preinscripcion

Principales indicadores estadísticos igualdad (2023, febrer). Ministerio de Igualdad. Instituto de las Mujeres.
https://www.inmujeres.gob.es/MujerCifras/Informes/Docs/principales_indicadores_2023.pdf

Població estrangera a 1 de gener. Províncies. (s/f). Idescat.cat. de
<https://www.idescat.cat/poblacioestrangera/?geo=cat&nac=a&b=2>

Quran, R. (s/f). DRESS IN ISLAM. Theislamicworkplace.com de 2024, de
https://theislamicworkplace.com/wp-content/uploads/2007/08/men_women_dress.pdf

Roca, J. G. (2005). La construcción de la laicidad en la sociedad española. *Iglesia Viva*, 221, 29-47.

Torres, R. M. (2006, Setembre). Derecho a la educación es mucho más que acceso de niños y niñas a la escuela. In *Ponencia presentada en el X Congreso Nacional de Educación Comparada “El derecho a la educacion en un mundo globalizado”*, Sociedad Española de Educación Comparada, San Sebastián, España (pp. 6-8).

User, S. (s. d.). *Instituciones y poderes*. Embajada de la República de Argelia en el Reino de España. Emb-argelia.es
<http://www.emb-argelia.es/index.php/pages/instituciones-poderes>

What does Islam says about clothing. (s/f). Quranexplorer.com., de
https://www.quranexplorer.com/blog/Education-In-The-Light-Of-Sunnah-And-Qura'an/What_Does_Islam_says_about_Clothing